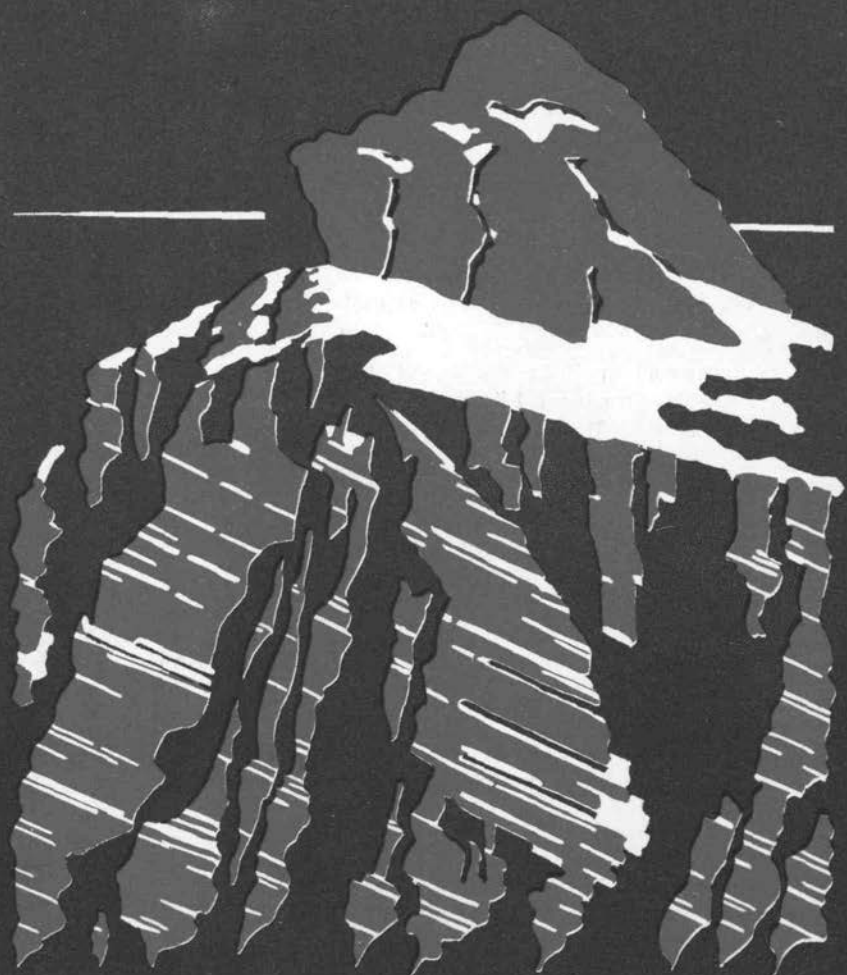

Planinski plačani v gorovju

DROFENIK

PLANINSKI VESTNIK

LETO 1934 ★ ŠTEV. 3

Vsebina 3. šte.: Dr. Josip Pretnar, Po planinah Južne Srbije (str. 65). — Anton Flegar, Iz Velike Dnine na Visoki Rokav; po zapadni steni (str. 73). — Dr. H. Tuma, Beneška Slovenija (str. 74). — Jos. Wester, Hoja na Triglav pred sto leti (str. 77). — Dr. Prešern, Roblekov Dom (str. 86). — Naš kotiček: Pomlad v gorah (str. 89). — Obzor in društvene vesti: Za obvezno naročbo društvenega glasila (str. 91); Nova specijalka »Bled« (str. 93); Savinjske podružnice redni letni občni zbor (str. 94). — Obvestila.

»PLANINSKI VESTNIK« izhaja 12 krat na leto in stane v tuzemstvu za vse leto 40 Din, za inozemstvo 60 Din. — Naroča, plačuje, reklamira se pri odboru Slovenskega Planinskega Društva v Ljubljani. — Rokopisi, sploh spisi in poročila za natis se pošiljajo na naslov: Dr. Josip Tominšek v Mariboru. Za vsebino spisov so odgovorni avtorji.

Odgovorni urednik: dr. Arnošt Brilej, Ljubljana; izdajatelj: Slovensko Planinsko Društvo v Ljubljani. Tiska Jugoslovanska tiskarna v Ljubljani (njen predstavnik K. Čeč).

THRISTI POZOR! Gozderje Ia Din 245.— Ročno šivanje
Smučarske Ia „ 255.— **FRANC ZALOKAR • MENGEŠ 41**

Planinci in smučarji!

Pri sportu v planinah

se obvarujete solnčnih opeklin na ledenikih in v snegu, če nadrgnete temeljito vsa svetlobi in zraku izpostavljena mesta Vašega telesa še pred nastopom ture z

NIVEA-CREME ali OLJE

in če to med izletom po potrebi ponovite. Na ta način ščitite obnem Vašo kožo pred neugodnimi, vremenskimi vplivi, da ne postane raskava in da ne poka. Pridobite si pa prekrasno brončasto polt, s katero se tako radi vrnete z zimskega

sporta domov. Ni drugih sredstev za nego kože, ki bi vsebovala koži sorodni eucerit in zagadelj se Nivea-Creme in Nivea-Olje ne dado nadomestiti.

Nivea-Creme: Din 5.50 do 24.—, Nivea-olje: Din 27.—, 35.—

Jugosl. P. Beiersdorf & Co. d. z o. z.
Maribor

Dobi se v vsaki drogeriji ali lekarni

Korabska skupina

Foto dr. J. Pretnar

Pogled na Ribniške Škale z »Ujedinjenja« Foto dr. J. Pretnar

Dr. Josip Pretnar:

Po planinah Južne Srbije

3. V kraljestvu Koraba.

V svežem jutru smo na dokaj natrpanem avtobusu odbrzeli iz Ohrida proti severozapadu. Kmalu za mestecem Strugo, pri katerem odteka iz Ohridskega jezera Črni Drim, sta nas objeli planini Stogovo in Jablanica ter nas stisnili v ozko Drimsko sotesko, ki ji pravijo na severnem delu tudi Debarska klisura. Tam se Drim poslovi od Jugoslavije ter požene svoje bistre vode skozi romantično gorsko zaseko preko meje v Albanijo. Še majhen vzpon in pred nami se je odprla prostrana Debarska ravnica, ki jo zaslanjajo na severni strani strma pobočja zelenega gorskega grebena Dešata. Iznad njega se dviga v višino 2345 m markantni skalnati krn Krčina, predstraže mogočnega Koraba. Na vzhodni strani pa kipe v nebo preko 2000 m visoki vrhovi Korabove sosede, prostrane Bistre, ki z Dešatom straži vhod v dolino Radike, po kateri vodi pot v osrčje kraljestva južnega Triglava.

S prvih holmov Dešatovega pobočja so nas pozdravile nizke hiše malega, a znamenitega mesta Debra. Vitki beli minareti, ob katere

se naslanjajo visoki topoli, dajejo naselbini tipičen značaj pretežno mohamedanskega mesta. Nekoč je bil ta kraj bogata prehodna točka za trgovske karavane, ki so tovorile blago z obale Jadrana na Skoplje in Bitolj, pa dalje na Solun. Debarci so sloveli po vsem Balkanu kot odlični zidarji, kar priča pregovor: »Če Carigrad pogori, ga Debar zgradi.« Nenaravna meja proti Albaniji je vzela Debru z njegovim zaledjem tudi njegovo blagostanje: danes je mrtvo, obubožano obmejno mesto. V okolišu je več vročih in jako močnih žvepljenih vrelec zlasti Banište in Kosovrati; pripovedujejo tudi o zanimivih podzemskih jamah in bogastvu bližnjega gorovja na raznih rudninah.

Zavili smo v dolino planinske reke Radike, ki pridrvi iz tesnega objema gorskih prepadov in globeli Bistre in Koraba ter se ukročena vrže kmalu pod Debrom v naročje Črnega Drima. Ko smo hiteli po dobri, novi cesti ob penečih brzicah in globokih tolmunih bistre reke navzgor, so se desno in levo začele vrstiti visoke skalnate gorske stene, ki so delale s svojimi previsi često vtis, kakor da bi se hotele porušiti na nas. Na mnogih mestih so nam dopuščale pogled samo na majhen košček modrega neba nad nami. Temni pragozdovi, bivališča medvedov, volkov, merjascev, risov in druge zverjadi, so dajali pokrajini značaj puste divjine, ki so jo prekinjala le redka selišča. Presenečen sem bil, ko so se v tej samoti naenkrat prav blizu ceste pojavile mogočne zidine Sv. Jovana Bigorskega, enega najznamenitejših manastirov Južne Srbije, in ko mi je sopotnik pokazal gori v strme grape, nad katerimi je v višini 1300 m mestece Galičnik, znamenito ne samo po svojih bogatih prebivalcih, temveč tudi po svojih domačinih-rezbarjih, katerih umetniški ikonostasi krase cerkve tja do Črne Gore, Kosovega Polja in Bitolja. Vrednost starinskega galičniškega ikonostasa z Marijino krono v Sv. Jovanu Bigorskem je baje ocenil neki Anglež na več milijonov dinarjev. Pozornost sta mi vzbujali imeni dveh vasi, Janče in Žirovnica.

Ko smo se po kakih tridesetih kilometrih bližali koncu te divje soteske, me je prijazni šofer opozoril na vas Volkovijo, ki je kakih 200 m nad cesto nalepljena ob gorsko pobočje kakor orlovsko gnezdo ter zvezana z dolino le po kozjih stezah, ki vodijo preko skalnatih strmin. Pripovedoval mi je o slovitem hajduškem poglavarju Sobriji agi, ki je imel svoj utrjeni dom kakih 10 minut nad cesto na Trnci pri Volkoviji ter je odondot gospodaril nad celo dolino Radike. Vojaštvo je baje s topovi razrušilo njegovo kulo ter napravilo tako konec arnavtski kačaški strahovladi. Danes, komaj nekaj let po tistih časih, ko je bila v dolini Radike doma še divja svoboda ter je gospodarila

nebrzdana pravica močnejše pesti, se more potnik tod kretati popolnoma varno peš ali z vozilom.

Pod Trnco, kjer je danes v novi zgradbi nameščena orožniška komanda korabskega odseka, sva s tovarišem okrog poldneva izstopila. Tu je bilo izhodišče za najino turo na Korab. Javila sva se pri poročniku, komandirju postaje. Razveselila sva se, ko smo se spo-

*Foto
dr. J. Pretnar*

*Soteska
Radike
pod Volkovi jo*

znali. Bil je Slovenec Bon, doma iz Novega Mesta. Med opoldanskim počitkom sva imela dovolj časa, da sva se razgovorila in poučila o pohodu, ki naju je čakal še ta dan.

Korab je za Triglavom najvišja gora Jugoslavije. Ima višino 2764 m, torej 100 m manj ko kralj naših slovenskih gora. Pripada tako zvanemu šarsko-pinskemu sistemu. Korabska skupina je starejše gorovje, obstoječe iz škriljevcev, filitov in debelih vrhnjih plasti mezozojskega apnenca.

Po korabskih grebenih poteka naša meja proti Albaniji. Glavni vrh, Veliki (Golemi) Korab, je na meji; komaj dva streljaja zapadno, že na albanskih tleh, je Mali Korab.

Iz doline Radike so dostopi na Korab od Žirovnice mimo Cigankega prelaza in Malih Korabskih Vrat, dalje s ceste pod vasjo Volkovijo, pol ure od orožniške postaje Trnce, pa po dolini Grekajske Reke na Mala Korabska Vrata, ali skozi selo Žižnja in po grebenu Markov Kamen, ali čez vas Nistrovo in po grebenu planine Gabrovo (karavla) na planino Ujedinjenje, odtod pa pod Belo Čuko preko Kobilje planine in po zelenicah, snežiščih in prodovju na vrh. Teren je jako lahek in zložen, lepe kmečke in graničarske steze so prav do vrha, hoje je 6 do 7 ur.

S tovarišem Jerasom sva si izbrala pot preko Gabrovega, ki je morebiti najlepša (najbližja je pač čez Markov Kamen), in planine Ujedinjenje. Zavila sva z glavne ceste pri km 103 po brvi čez Radiko (višina okoli 800 m). Kljub poznemu popoldnevu naju je solnce krepko grelo, ko sva se po strmi vijugasti stezi izmotavala iz globeli. Razgled se je naglo širil. Po polurni hoji sva dosegla travnato planoto in krenila po zložni stezi na levo okrog pobočja, v čigar vznožju se skozi globoko zajedo izliva v Radiko potok Duboka Reka.¹ Prihaja izpod Koraba.

Iznenadena sva obstala. Pred nama se je odprla prostrana kotlinasta dolina, zaslonjena s širokim hrbtom Popovega Brda. Izza njega naju je pozdravil cel venec mogočnih gorskih orjakov, na levi strani doline Ribniške Škale² in Kabat, na desni Bela Čuka³ s planino Ujedinjenje⁴ ob boku in njena sestra Črna Čuka. V ozadju pa so se iz družbe več skalnatih vrhov veličastno dvigale s sneženim diademom okrašene tri glave očaka Koraba. Čim više sva se dvigala, tem lepše se je širilo obzorje. Živo me je spominjalo pogleda z mostu na Stari Fužini v Bohinju proti Vojam ter na vrhove nad Krsteno, na Tošec in Draški Vrh pa tja na Triglav. V teh naših južnih planinah, nad poldrugi tisoč kilometrov daleč proč, sem se čutil, kakor da so me zajele naše domače gore.

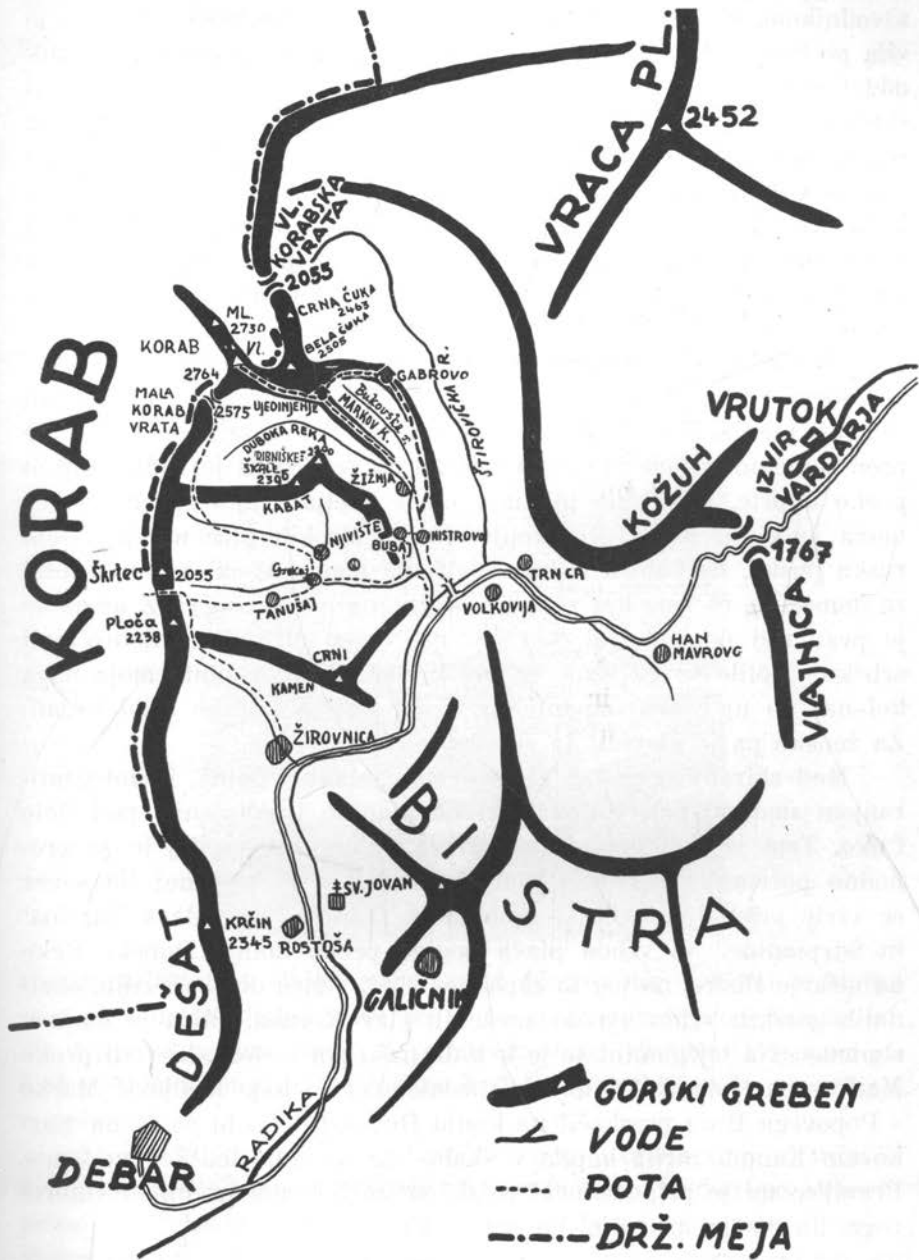
Z mrakom sva prišla v Nistrovo, mohamedansko vas, ki leži okoli 1300 m visoko na pobočju hriba. Na orožniški postaji sva naletela na komandirja-vodnika, rojaka iz Štajerske. Tam sva zvedela, da je komandir karavle na Gabrovem, kjer sva hotela to noč prenočiti, tudi Slovenec, celo moj ožji rojak iz Čateža. Takih prijetnih presenečenj na Korabu se pač nisem nadejal. Zato sva kljub temni noči, ki je nastopila med našim razgovorom ob črni kavi, vendarle veselo raz-

¹ V zemljevidu arnavtsko Proj Fel.

² V zemljevidu arnavtsko ime Rosi Rimnic.

³ V zemljevidu Kepi Bar.

⁴ V zemljevidu Silo Vert.

0 5 10 15 20 km

položena vrgla svoja težka nahrbtnika na konjiča ter jo mahnila dalje z vodnikom, ki so ga nama preskrbeli prijazni orožniki. Steza se je vila po travnatih planinah. Globoko doli iz doline je prinašal nočnik oddaljeno šumenje in bobnenje Duboke Reke in Bukovske Reke⁵, po svežem vzduhu se je širil vonj planinskih rož in trav, nad nami pa se je razprostiralo pokojno zvezdnato nebo. Naš molk sta le tu in tam prekinila kako vprašanje in odgovor. S tovarišem sva uživala kakor na najinih ponočnih pohodih po domačih planinah. Niti na misel nama ni prišlo, da bi se nama moglo pripetiti kaj zlega v teh krajih, ki so bili zaradi kačaških vpadov iz Albanije doslej na tako slabem glasu.

Po polnoči smo dosegli svoj cilj: karavlo na Gabrovem⁶.

Nočni počitek v sicer preprostih, toda čistih orožniških posteljah in sveži planinski zrak sta naju okrepčala, da sva prihodnje jutro še pred solničnim vzhodom vesela krenila na pot. Steza je vodila zložno preko odprte, prostrane planine, polne cvetja. Najin spremljevalec nama je sledil na svojem konju. Preko širokih pleč mu je visela ruska puška, na katero je bil videti sila ponosen; saj je velika čast za domačina, če sme kot zaupnik orožnikov nositi orožje. Z nama se je prav rad pomenkoval, ker je znal razen albanščine dobro tudi srbsko. Motile so ga samo najine kratke hlače, osobito moja naga kolena; po njegovem mnenju bi moški kaj takega ne smel kazati. Za žensko pa je glavno, da si zakrije obraz.

Med zbiranjem cvetja, ki ga je bila planina polna, in fotografiranjem smo prispeli v dobri uri na planino Ujedinjenje⁷ pod Belo Čuko. Tam je tudi orožniška karavla, ki pa služi sedaj le za prehodno počivanje patrolj. Diven je razgled s te planine: Na sever se vrste pošumljeni gorski grebeni in planjave do golega Turčina⁸ in Šarplanine. Na vzhod plava pogled preko doline Duboke Reke na višavje Bistre, na jug in zapad pa sledi vencu divje razritih, skalnatih gorskih vrhov tja do sneženih glav Koraba. Blizu je majhen studenec. Na tej planini se je križala naša pot s stezo, ki vodi preko Markovega Kamna. To ime je nastalo, ker je baje kraljevič Marko s Popovega Brda preskočil na konju Duboko Reko in so se na Markovem Kamnu zarila kopita v skalo, da se vidi sled še dandanes. Pravljičico mi je pripovedoval rojak, orožniški podnarednik z Gabrovega, ko me je spremljal na potu s Koraba.

⁵ Na zemljevidu Proj Bukovenit.

⁶ Okrog 1800 m.

⁷ 2049 m.

⁸ Glavni vrh Rodoke Planine, 2704 m.

Po ogledu terena sem kasneje ugotovil, da bi bilo na tej planini najprimernejše mesto za planinsko kočo. Ali bi ne bilo lepo, če bi se za stvar zavzelo naše Slovensko Planinsko Društvo ter s tem pripomoglo v dejanju k smotrnemu razvoju planinstva v naših južnih planinah?

Nadaljnja pot pelje po graničarski stezi levo pod Belo Čuko preko prostranih podov, kjer smo naleteli na prve krpe snega. Tu se pričenjajo najidealnejši višinski smuški tereni, ki se dvigajo zložno

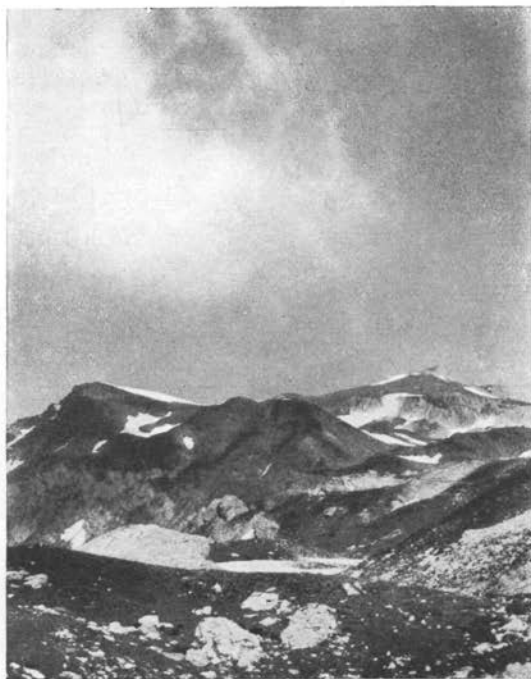

Foto
dr. J. Pretnar

Korab

mного kilometrov daleč, varni pred plazovi ter zvezani z lepimi sestopi v dolino Radike, ali pa v smeri na sever proti Šarplanini. Ta smer pa pozimi zaradi ogromne razdalje, divjine in nevarnosti s strani številnih zveri za bližnjo bodočnost praktično še ne prihaja v poštev.

Na Kobilji Planini pod glavnim vrhom Koraba smo se ustavili pri graničarski karavli ter uživali izredno lep pogled po vrhovih južno od Koraba. Posebno sta privlačevala dva stenasta obmejna stožca ob Malih Korabskih Vratih z višino preko 2600 m, ki nimata imena, temveč ju graničarji označujejo s številkami 5 in 6. Oba nudita na našo stran meje priložnost za krajše in ne težavno plezanje v steni.

Posebno naju je zanimala tudi obilica, raznovrstnost in lepota cvetja v teh višinah. Po zelenicah ob snežiščih smo videli cele vrtnice vijoličastih soldanel, rumenih, kalužnici podobnih rož, belih in rumenih podleskov, snežnobelih vetrnic, modrih sviščev, rumenih in modrih mačeh, zvončic in jegličev, pa še mnoge druge rastline, ki so veselje za oko planinca in bogato polje za botanika. Posebno lepe so bile družine malih, belih cvetk z nizkimi peclji in svežezelenimi lističi, ki sem jih našel tik ob snegu na samem vrhu Koraba. Nehote sem se spomnil naše rdeče triglavske rože, sestrice te bele korabske rože.

Cvetje z vrha Koraba

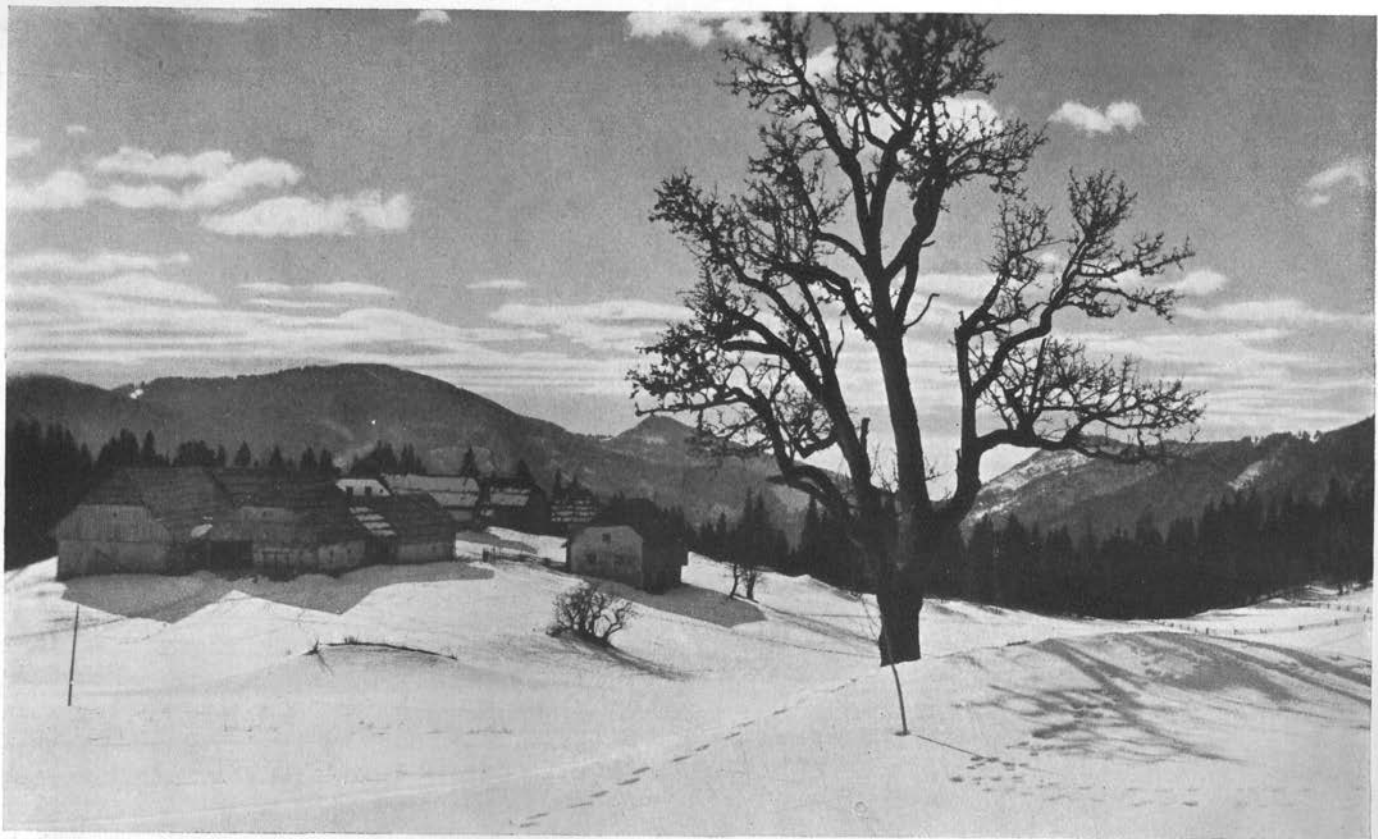
Foto dr. J. Pretnar

Zadnji vzpon od Kobilje Planine na vrh Koraba je bil prav zložen in lahak. Pri triangulacijski piramidi smo se sešli s podporočnikoma, komandirjema karavel na Malih in Velikih Korabskih Vratih, ter nekim hrvatskim visokošolcem iz Zagreba. Tovariš Jože je pripomnil: »Sedaj pa lahko zapojemo ono našo: Slovenec, Srb, Hrvat.«

V bratski družbi smo posedli po vrhu, drugem najvišjem v državi. Iskali smo na severu grebene herojske Šarplanine in gole stožce pustih Prokletij, na jugu vršace božanskega Olimpa, tam na vzhodu morski zaliv solunski, na zapadu, komaj 80 km daleč, pa obale Jadrana: Vsa Južna Srbija, Albanija in Severna Grčija so se širile pod nami.

Ko smo si ob slovesu stiskali roke, smo si veselo in navdušeno zagotavljali: »Prihodnje leto na svidenje!«

(Dalje prih.)

Planinšek nad Podvolovjekom

Foto prof. Janko Ravnik

Iz Velike Dnine na Visoki Rokav; po zapadni steni

Visoki Rokav (napačno Veliki Dovški Križ) prištevamo med najtežje dostopne vrhove Julijskih Alp. Bore malo obiskovalcev ima. Jaz sem večkrat opazoval razne preplezane smeri, a vse so se mi zdele pretežavne in njih popisi so mi bili nejasni. V knjigi »Naš Alpinizem« pa sem našel načrtano in popisano smer po zapadni steni iz Velike Dnine, plezano v sestopu. Ta smer mi je ugajala in sklenil sem, da jo v počitnicah (1933) poskusim.

Avgusta meseca sem se odpeljal s tremi tovariši v Kranjsko Goro. Spali smo pri pastirju v Klinu, obetal se nam je krasen dan. Ob petih smo odšli po znani zaznamenovani lovski stezi v Veliko Dnino, spotoma smo opazovali Visoki Rokav in iskali naznačeno smer nanj, ki smo jo dokaj hitro zasledili. Malo više nad snegom, ki leži vse leto v Veliki Dnini, se odraža v zapadni steni žleb, ki se zožuje semintja v kamine in se končuje v škrbini severnega grebena tik pod vrhom.

Po strmem plazu smo se dvignili k vstopu v steno. Med skale smo odložili nahrbtnike in cepine, ker smo se nameravali vrniti po isti smeri, in se preobuli v plezalnike. Spočetka smo plezali po lahkih, prodnatih policah poševno proti desni navzgor. Ko preidejo police v navpično steno, smo se obrnili na levo ter dospeli po policah do žleba. Dalje smo se držali večinoma žleba, zdaj njegove desne, zdaj leve strani. Le enkrat smo se umaknili iz njega po policah na desno radi previsnega kamina, a smo preko gladke skale s slabimi prijemi zopet dospeli nazaj v žleb. Plezanje po žlebu ni posebno težavno; tudi tam, kjer je prešel v kamine, smo kaj dobro napredovali, ker je dovolj prijemov in stopov. Paziti smo morali le na krušeče se kamenje, ker skala ni posebno trdna.

V zadnji četrtini se žleb zelo razširi. Sicer ni bilo več daleč do grebena, vendar nismo mogli določiti vrha Visokega Rokava. Odpirali sta se nam dve možnosti: da splezamo na greben na levo po krušljivih policah ali pa na desno po gladkem kaminu. Ker se nam je zdela prva smer lažja, smo zlezli po tej na greben. Tu smo pa na žalost spoznali, da je vrh še precej na desno, a greben, ki je čakal na naš poset, je na glasu kot najtežavnejši v Julijskih Alpah. Sve-toval sem tovarišem, da bi rajši poskusili oni gladki kamin na desni strani žleba. Spustili smo se za dolžino vrvi na niže ležečo polico in zavili na desno pod kamin. Videli smo, da je ta prehod, dasi je bil od daleč videti gladek. Hitro smo bili skozenj in v škrbini severnega grebena. Le dva roglja sta nas ločila od vrha; nekaj zračne telovadbe — in imeli smo tudi ta roglja za seboj. Po lahkem kamenju smo po treh urah od vstopa v steno dosegli naš cilj — vrh Visokega Rokava.

Ura je bila ravno dvanajst. Iz doline so se čuli glasovi opoldanskega zvona. Kosilo in počitek. Ta dan je bil res božji, veder, solnčen

in brez vetra. Kakor na dlani je pred nami ležal Martuljkov kot, biser Julijskih Alp, v daljavi pa se je svetil ves gorski in dolinski svet tja do naših mej in še čez nje. Pod kamenitim možicem smo našli podpise maloštevilnih obiskovalcev.

Sestop je zahteval več od nas nego vzpon.

Pravočasno sem še dospel na vlak.

Dr. H. Tuma:

Beneška Slovenija

IV.

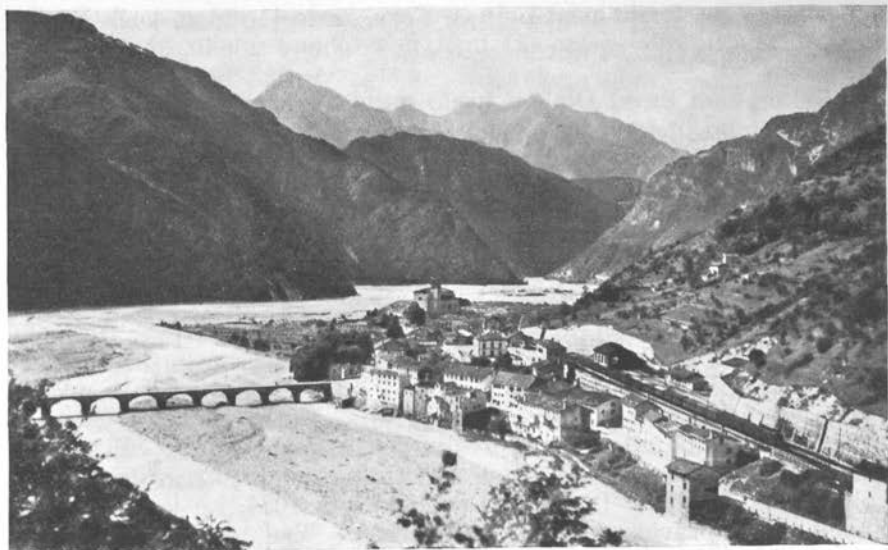
Zgodovina Furlanije in Beneške Slovenije privede tudi do sklepa, da so Beneški Sloveni bili izprva v nepretrgani zvezi s Koroškimi Sloveni. Obstoj Pagus Choruati nam po eni strani tolmači obstoj palatinske grofije Mužac in turanskega elementa v Reziji, po drugi strani pa sicer tako zagonetno državo Samovo in ustoličevanje vojvod na Gosposvetskem polju. Četa Hrvatov ni presegala kakih 10.000 mož; saj imamo od povsod poročila, da so plenilne čete v prvem srednjem veku štejele le tisoče. Iz početka so se vršili napadi pač tudi v družbi z manjšimi četami Obrov. Obri in Hrvatje so bili konjeniki, zato so jemali s seboj Slovence pešce. Tako se omenja pri plenilnih napadih v zgodovinskih poročilih večkrat družba Obrov in Slovenov ali Hrvatov in Slovenov. Leta 610 je umrl slavni obrski kagan Bajan, od jugovzhoda pa so na Obre navalili Bolgari, posebno pod Kuvratom 635—641. Takrat so se koroški Hrvatje in Sloveni otrešli nadvlade Obrov ter razširili svojo državo po slovenskih alpskih krajih.

Dalimilova kronika navaja za isti čas, da so čete Hrvatov zasedle Češko in ustanovile državo; to pojasnjuje zopet češko zagonetko. Hrvatje na jugu in severu so se tako sešli ob Donavi, naj je bil Samo knez podonavskih dežel ali naddonavskih; le iz te zveze se dadó raztolmačiti zgodovinske vesti, da se je Samova država širila čez Češko in so se Hrvatje s Sloveni bojevali celó na Turinškem.

To pa tudi tolmači hitri razpad Samove države po njegovi smrti l. 662. Po eni strani so bile hrvatske čete premaloštevilne, da bi obdržale na tako širokem prostoru nadvlado, po drugi strani je bila usodna razdvojenost Hrvatov na Koroško in Češko, po tretji nesposobnost domačega slovenskega poljedelsko-pastirskega prebivalstva za državno organizacijo.

Koroški Hrvatje so v vednih bojih izgubljali svojo moč, radi tega so bili prisiljeni pogoditi se z domačim prebivalstvom radi oblasti. Gosposvetski obred kaže torej po eni strani samobitnost in precej visoko lastno civilizacijo Koroških Slovenov, po drugi strani pa kneževanje Hrvatov.

Ime župan je razširjeno med alpskimi in balkanskimi Sloveni, med Čehi in južnimi Polabci, t. j. Lužiškimi Srbi, ne pa pri severnih Poljaki in Rusih. Beseda župan se torej najde geografično v obsegu, v katerem se zgodovinski da ugotoviti, da so plenili Obri, Bolgari in

Chiusaforte, v ozadju Lopič 1959 m

Hrvatje, torej turanska plemena. To bi nekako podpiralo prof. Peiskerja teorijo, da so se zarili turanski četniki med miroljubne kmečke Slovence in so tam zavladaali. Tudi okoliščina, da je na pr. na južnem Štajerskem, ki je pripadalo nekdanji Panoniji, na enem kraju po več županov, bi kazala zopet na plemenski proihod. Isto bi dokazovala tudi okoliščina, da so se na Koroškem potomci svobodnjakov imenovali Edlingi, t. j. plemiči, pač potomci Hrvatov, ter očitno hrvatsko ime Kázaze za Edlingi (*Κοσέντζες* Konstantina Porphyrogeneta).

Po poročilu Pavla Diakona so se napadi Hrvatov in Slovenov vršili s severa iz Zilja. To ime so zgodovinarji precej zmedeno iskali na različnih predelih Slovenije, celo Marija Celje nad Kanalom jim je bilo dobro, dasi ima ta božja pot tod in drugod ime enostavno iz latinščine Maria Coeli. Da je vojvoda Gisulf l. 630 prodril v deželo Slovenov do njih središča v Zilju do kraja Medaria, t. j. vas Megvarje pri vhodu v Ziljsko dolino, da so Obri in Sloveni pridrli večkrat čez Predel, torej iz Koroškega, to poročilo Pavla Diakona brez dvoma dokazuje, da je Koroška morala biti naseljena po Slovenih že za prve dobe prihoda Longobardov v Italijo in da je Zilje bilo središče njih bojne organizacije. Cesta čez Predel se je zvala ad Silanos, t. j. očitno »k Ziljanom«. Reko Ziljo nam navaja Plinius kot Silis ex montibus tarvisanis, kar ustreza pač današnji Cellina, težko da bo Zilica pri Trbižu. Obri, Hrvatje in Sloveni pa so izprva napadali Furlanijo tudi po dolini Fele in Tilmenta in dolini Buta v Karniji. Glavno mesto Karnije, Zuglio, so porušili l. 705, ko so prihrumeli čez Križni prelaz (passo di S. Croce na Koroški meji). Po dolini Tilmenta so še prodrli l. 846 do Caorle ob Livenci blizu morja ter so mesto porušili. Da pa so zasedli dolino Fele in Tilmenta in

stranske doline Rezijske Bele in Tera, za to je dokaz jezik Rezijanov in Trskih Slovencev, ki nosi nedvojbene znake hrvaščine in turanščine.

Kakor nam Pavel Diakon točno poroča o napadih čez Predel od Zilja dol, tako in še točneje dokazuje naval hrvatskih-slovenskih čet preko Kanalske doline obstoj palatinske grofovine v Mužcu (Moggio).¹ Kako in kdaj je nastala ta grofija, nimamo zgodovinskega vira. Pač pa zgodovinarji trdijo, da je frankovska in za njo nemška uprava sprejemala staro organizacijo velikih županstev kot nove upravne enote. Mužačka grofija je torej morala biti stara vélika hrvatsko-slovenska županija, kot del hrvatske države »Pagus Chrouati«, kjer so domači knezi vladali do 828. l., ko je postal knez Bavarec Helmvin. Imena zadnjih domačih knezov kažejo mešana slovenska in turanska (hrvatska) imena: Pribislav, Cemikas, Stojan in Etgar. Franki so Pagus Chrouati prelevili v obmejno grofijo. Ko se je Pagus Chrouati l. 983 končno ukinil in je Koroška prišla pod nemške vojvode, je odležni del od Pontebe dol ostal samostojna palatinska grofija že pod vplivom patrijarhata. Le-ta je trajala do leta 1084, ko je zadnji grof Kocelj svoje pravice odstopil patrijarhatu. Vse to nam pojasnjuje, kako je hrvatsko-obrski element prišel v Rezijo in na Ter, in tesno prvotno zvezo južne Koroške z Beneško Slovenijo.

V zgodovini na tem prostoru nimamo poročil o bojih med Longobardi in Hrvati. Dočim je prehod iz Zilja preko Kanalske doline lahek, pa široki nemirni prod Tilmenta ovira izhod v Furlansko nižino. Humin in Osopo, dve močni trdnjavi, sta ščitili vhod proti severu. Hrvatje so torej brez bojev zasedli dolino Fele in Tilmenta skoraj do izliva v ravnino. Tudi latinska kolonizacija je morala ob tesnem prostoru zaprodene doline in v razmerno revnem gorskem okraju Mužca biti jako pičla, dočim je bila dovolj močna ob gorenjem Tilmentu in njegovih severnih pritokih; dokaz je močna latinska kolonija Zuglio, stari Forum Julii Carnicum, katerega so Hrvatje-Sloveni razrušili l. 705. Navadna pot rimskih legij na sever je morala iti čez Križni prelaz, od trdnjave Osopo mimo jezera Cavazzo in po lahkem dolgem rebro Ceselans v dolino Tilmenta. Morfologično je to rebro pravi Klanec in beseda Ceselans je očitno slovenska. Čital sem tudi, da je bila beseda Ceselanicum izdolbljena še izza rimskega časa na cestnem kamnu; to dejstvo bi bil eksakten dokaz, da so bili Sloveni v tem kraju še pred Rimljani. Prehod čez Nadižo in oni čez Križni prelaz kažeta torej, da je bil prehod čez Pontebo zanemarjen in redek, da so Hrvatje dolino Fela-Tilment brez odpora zasedli in da je bila zveza Rezijske in doline Fele s Koroško stalna.

Tudi po celi Karniji do Dolomitov dobimo slovanska krajevna imena. V veliki občini Forno di sotto je Rio Sclavons (potok), Cuel (holm) Sclavonesco pri Vuezis, pri Paularo je Schavaneschis. Poleg teh imen so še čisto slovenska, kakor Prédolina, Monte Mea (meja) 2208 m, Kuk 1806 m pri Arta. Dokumentarično še iz l. 1126 ohranjeno je ime za vrh Verzegnis 1915 m: Uersegez, t. j. Vršec. K temu imenu

¹ Prof. Rutar je dobil zapisano nemško verzijo imena Mosnitz ter prenaša ime Možnica na Mužac, kar pa je nápak.

gresta sporedno Pic di Palis (t. j. police) in Lovinza, ki je očitno slovenska oblika. Ime Palis je prišlo od obširnih pašnikov pod temenom, ki so prave police. Morfologično je dokaz za identiteto pomena Pali — police, pole.

Da so bili Slovenci prvotni prebivalci doline Fele in sosednjega Tilmonta, kažejo posebno imena na levem bregu od Humina gor do Rezije: Vrata, Hudice, posebno pa Púšja vas (da je bilo slovensko ime prvotno, kaže nemška pretvorba v Peuschelsdorf) in na desnem bregu vas Beli Vrh (Pioverno). Nemci so prišli v IX. in X. stoletju, a so naleteli na vas, in sicer slovensko vas. Ime Niderleg v poznejšem Venzone kaže, da so se trgovci iz Nemčije ondi naselili ter imeli za zalogo za Italijo, oziroma iz Italije. Tudi v Huminu so v srednjem veku navedena slovenska imena. Iz l. 1224 imamo Volarje, dokaz, da je bilo ondi sejmišče za živino, potem Idrio, današnja Ladro; Savina in Huvelia, temnega pomena, sta očitno slovanski obliki.

(Dalje prih.)

Jos. Wester:

Hoja na Triglav pred sto leti

(Dr. Mihael Tušek.)

Dne 19. julija 1933 je minilo prav sto let, ko je bila na vrh Triglava dospela trojica mladih ljubljanskih inteligentov, ljubiteljev prirode, v spremstvu domačinov Bohinjcev. Bili so to: ljubljanski mestni zdravnik dr. Mihael Tušek, zdravnik dr. Rajmund Melzer in konceptni uradnik ilirske dohodarstvene uprave Vincenc Seunig; v Bohinju se jim je pridružil Tuškov bivši sošolec Gašper Kankel, kaplan v Srednji Vasi. Za vodnike in nosače pa so jim bili bohinjski domačini Anton Kos, Jakob Šoklič in Matija Zupanc.

Pokretnik te podjetne Triglavske odprave je bil dr. Tušek, mlad slovenski razumnik, član Čopovega literarnega kroga. Rodil se je dne 26. septembra 1803 na kmetiji Megušnici (Martinjvrh, h. št. 3) v Selški župniji nad Škofjo Loko. Gimnazijo je bil dovršil kot odličnjak v Ljubljani. Spričo govorne hibe — menda je hudo jecljal — ni šel v duhovsko semenišče, ampak je odšel na Dunaj študirat medicino: za tedanje dobo nenavaden pojav, da se je slovenski kmetiški sin posvetil zdravniškemu poklicu. Kot mlad doktor se je okoli l. 1830 vrnil v Ljubljano, nastopil je službo najprej kot hišni zdravnik v provincialni kaznilnici na Gradu, nato pa pri mestnem magistratu. Da se je tudi dejanski zanimal za tedanji domači literarni pokret, o tem priča njegovo sodelovanje pri Kranjski Čbelici. V 4. bukvicah (l. 1833) tega v našem slovstvu tako pomembnega almanaha sta objavljeni dve njegovi pesmi, prevoda iz nemškega: Schillerjeva elegija »Mladenič pri potoku« (Der Jüngling am Bache) in Bürgerjeva šaljiva romanca »Cesar in opat« (Der Kaiser und der Abt), ki je delala takratni uradni cenzuri bridke preglavice, tako da je izprva zabranila nje objavo, dasi je bil isto pesem poslovenjeno objavil nekaj let prej goriški kanonik Valentin Stanič,¹ zaslužni početnik naše planinske turistike. Dr. Tušek je umrl za jetiko 6. marca 1843, star jedva 39 let.²

¹ Gl. Grafenauer, Zgodovina novejšega slovenskega slovstva, I., str. 58—60.

² Podrobnejše podatke o rodbini Tuškovih gl. v članku dr. R. A (ndrejke), Doneski k življenjepisju dr. Mihe Tuška, »Slovenec«, št. 187 (19. avg. 1933). — W.

Tušek je priobčil točen opis svoje zanimive hoje na Triglav v tedanjem edinem razumniškem glasilu »Illyrisches Blatt«, l. 1833, št. 46—48, in sicer v nemškem jeziku pod naslovom: »Die Woche in und der Triglav«. Potovanje je imelo pred vsem znanstven namen, zato so vzeli s seboj razne opazovalne priprave. Tuška kot zdravnika je zanimalo zlasti rastlinstvo; prav tako tudi njegovega stanovskega tovariša Melzerja,³ dočim je nameraval Seunig, član odlične ljubljanske družine, posetiti samo Bohinj, a je vendar ostal družbi zvest tudi pri hoji na Triglav. Tušek navaja v svojem potopisu natančno vse vrste rastlin (z Linnéjevo dvoimensko latinsko-grško označbo), ki jih je med hojo opazil ter seveda tudi nabral za herbarij. Krajevna imena piše tako, kakor jih je čul v domači govorici, in sicer v bohoričici; kjer pa je bilo treba zlasti samoglasnike točneje označiti, rabi tudi metelčico, ki je bila prav l. 1833 na višku borbe z bohoričico.

Toliko v splošnem o osebnosti našega potopisca. V naslednjem pa naj podamo nekaj v posnetku, večinoma pa v točnem prevodu opis njegove v mnogo-terem pogledu zanimive ekspedicije na »snežnikov kranjskih siv'ga poglavarja«, ki se je vršila še v romantični dobi naše alpske turistike, ko je moral potnik premagovati razne neprilike in ovire — kakršnih današnji turisti več ne poznamo — samo da bi si razširil poznavanje svoje domovine, si obogatil znanje prirode ter dosegel svoj nad vsemi vrhovi vzvišeni cilj.

*

Tušek omenja v uvodu svojega potopisa, da je že delj časa mislil na potovanje v Bohinj ter da ga je navdajala živa želja, dospeti na vrh Triglava, če bi mu bile razmere ugodne. Hripa v Ljubljani je bila poletí ponehala ter so se mu zdravniški posli unesli. Dne 15. julija 1833 ob 5. uri zjutraj so se v lepem vremenu odpeljali iz mesta ter so v dežju dospeli ob 11. uri v Zeleznike, kjer so si ogledali znameniti plavž. Tušek si je smer po Selški dolini bržčas izbral radi tega, da bi zopet videl svoje domače kraje, v katerih je preživel prva mladostna leta. Pod noč so prišli v Sorico, kjer jih je sprejel pod gostoljubno streho župnik J. Hudovernik.

Tušek ni prezrl jezikovne posebnosti, značilne za Sorico in bližnja zaselja: »V tej vasi, ki jo na daleč okrog obdajajo Slovani, se je nemški jezik skozi stoletja ohranil. Kakor Soričani, tako so v prejšnjih časih nemški govorili tudi prebivalci nekaterih manjših vasi v okolici, ki vsi izhajajo od nemških priseljencev. Toda sedaj ne govori nihče več nemščine niti je ne razume. Pač imajo Soričani mnogo lastnih izrazov ali pa čisto nemške besede povsem drugače izgovarjajo, tako da jih tudi Nемеc težko ali pa sploh ne razume... Nemške in «kranjske» izraze vežejo v istem stavku, kakor: Fünfzehn Petizen machen pet rajnš. Soričani se živé z živinorejo in s poljedelstvom, a kljub temu ne poznajo vóz. Vse nosijo na glavi ali na plečih iz kraja v kraj. Tudi bi ne mogli z vozovi priti ne doli v Zeleznike ne preko v Bohinj ne na Goriško, ker nimajo nikakih kolovozov.«

Dne 16. julija so zopet v dežju nastopili pot čez »Planino« proti Bohinju. Za kažipota jim je bil soriški kaplan Franc Uršič. Po kamniti, jako strmi poti med navpičnimi golimi stenami so dospeli na Soriško sedlo z lepo planino, na desni se dviga »Tunderkoffel«, na levi pa »der Lainer« — imeni, ki imata tudi danes

³ Rodbina Melzerjev je skozi štiri rodove izvrševala v Ljubljani zdravniški poklic. Član tretje generacije je bil Rajmund (roj. l. 1808, promoviral za dr. med. l. 1832). Gl. zadevne članke o Melzerjih v Slov. biogr. leksikonu, zv. 5, str. 89 do 92. — W.

še svojo nemško obliko. Tu so opazili mnogo rastlin, ki pa jih niso natančneje raziskovali, ker so hoteli proučevati le Triglavsko floro. Prevalivši sedlo, so prišli skozi gozd navzdol na mesto, kjer se jim je razgrnil ves Bohinj, samo vrhovi visokih gora so še vedno tičali nevidni v oblakih. Dolino deli gorski hrbet (Rudnica in Višavnice) v manjšo Zgornjo dolino in v večjo Spodnjo ali Bukovo dolino. Po dolini se vije Bohinjska Sava, ki sprejema vase Bistrico, izvirajočo izpod Črne Prsti, »od botanikov jako cenjeno«, in gore Lisca. Tu navaja Tušek pričetni vrstici Vodnikove pesmice, ki je med prvimi našimi pesniškimi slikami iz prirode:

»Spod Lisca skaka Bistrica,
Pevska se vnema iskrica.«

Na Bistrici so se okrepčali v gostilni »per Mihu«, kjer so obedovali: »Po strežbe, kakršne smo vajeni v glavnem mestu, v kaki bohinjski gostilni seveda ne smemo pričakovati, vendar smo bili z njo lahko zadovoljni.« Dandanes bi se sodba o bohinjskih »hotelih« še ugodneje glasila.

Med tem se je nebo zvedrilo. Proti 4. uri so prevalili Senožeti ter so dospeli v Srednjo Vas ali »Staro faro«, kjer jih je župnik Janez Kumer sprejel in pogostil »kot brate«, kaplan Gašper Kankel pa se jim je uslužno ponudil za spremljevalca na nameravani planinski hoji, da bi jim »s svetom in dejanjem« pomagal.

Naslednjega dne 17. julija so napravili dolinski izlet, najprej k jezeru, kjer jim je kaplan Kankel v cerkvi sv. Janeza opravil zgodnjo mašo, nato pa v čolnu preko jezera ter peš dalje k slapu Savice. Že vožnja po jezeru je dovtetnega ljubitelja prirode očarala, da je o njej med drugim zapisal: »Najlepši prizor nudi mirna jezerska gladina. Na njej vidiš vso slikovito okolico v najdivnejših barvnih odtenkih. Zlasti se odraža v njej zêlen z neko ljubkostjo, ki se ne da popisati. Tu zreš dvojno nebo: eno nad seboj, drugo pod seboj, da se ti zdi, kakor da ploveš prosto v svobodnem božjem ozračju.« In kako šele jih je prevzel prizor ob slapu Savice! »Slap kakor tudi vsa bližnja pokrajina očituje nekaj lepega in vzvišenega, kar se v taki obliki strnjeno ne da izlepa kje drugje videti. Zares se moramo čuditi, da se še ni našel slikar za to krasoto. Hiše, svetišča, palače vidimo vsak dan na slikah, najkrasnejših Stvarnikovih del, ki jih vendar vsak človek občuduje, pa ne dobiš slikanih na pogled.«⁴

Istega popoldne so se vrnili v Srednjo Vas, da bi se pripravili in opremili za resno pot naslednjega dne. Treba je bilo poskrbeti vodnike. Šlo jim je zlasti za to, da bi dobili starega Antona Kosa, ki je vodil doslej vsako večjo ekspedicijo na Triglav; sedanja bi bila zanj že tri in dvajseta. Tuškova zdravniška prognoza o tem možu se glasi: »Ker radi nezmernega uživanja žganja svoje zdravje ugonablja, mu v bodoče pač ne bo dano, da bi še večkrat na goro zlezel.«⁵ S seboj so hoteli imeti tudi njegovega sina Jakoba, toda mudil se je daleč nekje na planini. Drugi vodnik jim je bil Jakob Šoklič, ki je bil tudi že večkrat na Triglavu. Tretji domačin, odbran za nosača, je bil srednjevaški cerkovnik Matija Zupanc. Nagrada za vsakega vodnika je znašala pet goldinarjev, kar bi ustrezalo današnji vrednosti ok. 150 dinarjev.

⁴ Tuškov opis tega izleta je objavil pisec zgornjega članka pod naslovom »Izlet k Savici — pred sto leti« v »Jutru«, št. 176, z dne 30. julija 1933.

⁵ Anton Kos je bil med drugimi vodnik kapetanu Bosiu (l. 1822) ter Rosthornu in Kefersteinu (l. 1828); gl. Plan. Vestn., 1928, str. 199 in 283. — Tuškova napoved se je še istega leta uresničila: Kos je umrl dne 7. decembra 1833, star 54 let. — Za ta podatek kakor tudi za nekatere druge o Bohinjcih sem dolžan zahvalo g. Antonu Golfu, župniku v Srednji Vasi. — W.

Okrepčani z dobrim kosilom ter oskrbljeni z jedjo in s pijačo za nadaljnjo pot, so krenili dne 18. julija proti dvem popoldne iz Srednje Vasi. Bil je toplej, jasen dan, le tu in tam se je na nebu pojavil kak oblak. »Pot se je takoj strmo dvigala, po preteku ene ure je bila zložnejša ter nas je vodila preko več planinskih pašnikov: »na Vomu (Lomu), »Vskalnica« (Uskovnica), »v Čiperjah«. Na tej zadnji planini smo počivali. Trava je stala tu jako visoko, zakaj to leto je niso bili ne popasli ne pokosili. Nato smo se obrnili levo ob gori ter smo prišli v gozd Trstje, kjer smo videli mogočne smreke in bukve. Tu smo našli dva izvirka z najizbornejšo vodo, nedaleč od tod pa tretjega, čigar voda ima slab okus. V tej krajini smo opazili najprej »Rhododendron hirsutum« (sleč) in »Valeriana montana« (špajko). Prva rastlina nas je iznenadila z lepo rdeče cvetočim grmičjem, druga pa s prijetnim aromatičnim vonjem. Znano je ter smo našli povsod potrjeno, da ima ista rastlina dokaj prijetnejši in močnejši vonj, če raste visoko na planini, kakor če je globoko v dolini.⁶

»Ko smo prešli preko globoke grape, v kateri izvira hudournik Mostnica izpod ledenih in snežnih plasti ter brzí čez apnenski grušč v globel, smo dospeli na jugovzhodno pobočje gore Tosca. Pl. Hermannsthal⁷ nazivlje v odličnem opisu svoje hoje na Triglav to goro »Tolst« ter izvaja besedo po avtoriteti g. profesorja dr. Zupana⁸ od »tolst, a, o«. Ne moremo si kaj, da ne bi te razlage kot nepravilne označili, ne da bi mogli zanjo pravo navesti... V ostalem pa smo našli to goro tako oblikovano, da se ji naziv »tolst« nič bolj ne prilega kakor vsaki drugi gori. Po tej gori smo imeli dve uri dolgo, prav strmo in težavno pot, držečo izprva skozi gozd, ki je na zgornjem robu mejil na okoliš ruševja. Nato smo hodili še nad pol ure v breg po strmi rebri, da smo naposled prišli na višino, ki leži enako visoko ko Velo Polje.« (Pod črto zagovarja Tušek pravilno obliko »Velo polje« proti nazivu »Belo polje«, meni pa zmotno, da pomeni »welkes Feld«.) Dalje omenja, da krasi Tosec najbujnejša flora ter da se v tem pogledu lahko stavi ob stran Črni Prstji, ki je že takrat slovela po svoji pestri cvetani. Nato navaja z Linnéjevimi imeni 44 rastlin, ki so jih ugotovili na pobočju Tosca.

»Naposled smo zagledali z neke višine še eno črtro ure oddaljeno, tesno ob Triglavu ležeče »Welopolle«, kjer smo upali dobiti zaželeno nočišče. Začuli smo mnogoglasno zvonkljanje čred in veselo vriskanje živahnih planšarjev. Mračilo se je. Ko smo prekoračili še dve v globokih grapah nagrnadeni snežišči, smo dospeli do naše nočne postaje.

»Velo Polje leži na dokaj veliki zeleni ravnici sredi kotlu slične doline, ki jo tvorijo Triglav, Tosec, Mišéelj Vrh (»Michaels-Alpe«) in nekaj manjših gorá. Tu smo našli čredo goveda, koz in ovác, vsega okoli 360 glav. Prav drobnica ni kazala ne malo bojazni pred ljudmi. Koze so se brez strahu kretale sredi med nami; celo take so bile med njimi, ki so svojo predrzno požrešnost obračale zlasti na naš botanični naberek. Morali smo jim grobost povračati z grobstvjo, če smo se jih hoteli odkrižati. Na Velem Polju je petnajst stanov, kjer planšarji samo poleti skozi šest tednov bivajo. Te lesene kočé so po tri do štiri sežnje dolge, okoli poldrugi seženj široke in komaj en seženj visoke. Večje so predeljene v dva

⁶ Prim. slično Goethejevo opazko; Plan. Vestn., 1932, str. 229. — W.

⁷ Franc Hermann pl. Hermannsthal, roj. l. 1799 na Dunaju, nemški pesnik, je živel v letih 1831—1846 v Ljubljani. (Gl. Slov. biogr. leks., I, str. 318—319.) V avgustu l. 1931 je opravil turo na Triglav ter jo opisal v »Wiener Zeitung«. —

⁸ Dr. Jakob Zupan, profesor sv. pisma v ljubljanski bogoslovnici, znani učenjak zgodovinar, jezikoznanec in pesnik Kranjske Čbelice. — W.

oddelka: v prvem navadno kurijo, se ob ognju grejejo, jedi kuhajo in premočeno obleko suše. Ob stenah stoje tri ali štiri klopi. Mize tu ni. Ob eni strani podolgem okoli štiri čevlje nad tlemi je napravljeno ležišče. Slično se nahaja počez v drugem oddelku, kjer hranijo posodo, mleko, sirovo maslo in sir.

»V taki koči, gotovo v eni izmed najboljših, so nas naši spremljevalci nastanili. Planšarji so bili prav ta dan prišli na Velo Polje; dan prej bi mi ne bili našli tu nobene žive duše. Ker se je bilo že znočilo, smo kočo takoj zasedli. Posedli smo tesno drug ob drugem okoli ognja ter se okrepčali z jedjo in pijačo. Koča je bila prepolna ljudi; zakaj, v tesnem prostoru prednjega oddelka so se nahajale razen naše popotne družbe še tri domače osebe in še dva druga posebno živahna pastirja. Pozneje smo večkrat o tem govorili, kako je moglo tu dvanajst oseb najti prostora. Nič se ni opazilo, da se je radi tega zrak pokvaril, zakaj skozi stene je pihal veter. Glavne osebe so bile iz dveh različnih družin: starejša ženska iz ene, oče in hči pa iz druge. Oče Primož Sodja⁹ je bil čvrst možak v starosti kakih štiridesetih let; devetnajstletna hči Mina je veljala za eno izmed najčednejših planšaric. Živahni pogovori in veseli dovtipi v kmetski obliki so nam krajšali večer. Pogovor se je pletel o najrazličnejših stvareh. Tako smo tudi povprašali, katere zveri se nahajajo v tej pokrajini. Zatrdili so nam, da živé tu medvedje, ki včasih mnogo črede pokoljejo; gamzi, ki se kar v tropih po najnepristopnejših višavah okoli drevé; beli zajci, ki se sicer nahajajo le v najvišjih Švicarskih in Tirolskih gorah ter v severnih polarnih krajih; lisice, ki pa se v te višine le redkokdaj zaleté pred zasledovalci, dalje planinski orli, ki gnezdiijo le na nedostopnih pečinah, in divji petelini.

»Po 11. uri smo se vpraševali, ali naj ležemo spat. Planšarji so nam bili sicer prepustili svoje postelje, toda kakšne so bile! Na leseni pograd so bili nastlali dan prej pokošene vlažne trave, čez pa so razgrnili hodno rjuho. Čeprav smo bili utrujeni in miru potrebni, vendar spričo armade bolhá ter neprestanega zvonkljanja in beketanja koz nismo mogli zatisniti očesa. Ob 1. uri smo se zopet dvignili, posedli smo k ognju ter tako dve uri prekrاملjali. Mestno gospódo, ki so pri svoji preobilici vedno nezadovoljni, bi kazalo poslati za nekaj časa na Velo Polje — zadovoljnější bi se odtod vrnili! Ob treh smo zajtrkovali mleko in kruh, stari vodnik pa je pil svoje žganje. Proti polštirim, ko se je pričelo svitati, smo odšli z Velega Polja.

»Nebo je bilo jasno, le Triglavu je vrh včasih zakrival oblak, ki pa se je kmalu zopet dalje odvlekel. Ravnico na Velem Polju je pokrivala slana; za 19. julij vsekakor izreden pojav. V dolini takoj za Velim Poljem stoji še nekaj smrek, više gori nismo videli nobenega drevesa ali grma več. Pot je krenila takoj vkreber ter je ostala nadalje vseskoz jako strma. Izprva smo imeli skoraj eno uro daleč še slabo stezo; ko pa smo jo pustili na levi, smo stopali po zelo strmovitem pašniku naravnost v breg. (Tu navaja pisec imena osmih rastlin, ki jih je na tej poti našel, a jih prejšnji dan na Toscu ni bil ugotovil.)

»Čim više smo se vzpenjali, tem redkejša je bila zélen travnikov, tem bolj je prevladoval prod in grušč. Vendar smo videli na veliki ravnici, ki je bila vsa pokrita z melom in sipom, balvan, katerega težo smo cenili na pet sto stotov. Njega lice kaže, da se je bil nekoč v višji legi odkrhnul ter nato semkaj privalil. Čim više stopamo, tem pogosteje in vedno večje snežene in ledene gmote se pojavljajo. Dokler jih ne obsije solnce, so trde in gladke ko led; ko pa jih solčni

⁹ V Bohinju živi še vedno vsaj deset družin z imenom Sodja. — W.

žarki ogrejejo, se zrahljajo in če po njih hodimo, se pod nogami vdajajo za en do dva palca. Le če se kdo robu takega snežišča približa, se včasi preko ledja pogrezne, ker je sneg izpodjeden od prsti, ki se nahaja pod njim. Na čevlje smo si dali pritrčiti dereze, a jih takoj zopet odstraniti, ker so nam bile pretežke in preokorne. Vodniki so si jih bili natakneli že na Velem Polju ter so jih obdržali na sebi, dokler se niso tjakaj vrnili.

»Nato smo dospeli na mesto, kjer se nam je prvič odprl razgled proti vzhodu in severovzhodu. To je približno na pol višine med Velim Poljem in vrhom Triglava. Dočim si je del družbe kratil čas s tem, da je rušil velike skale in jih kotalil v globino, smo drugi opazovali male, tu in tam med kamenjem klijoče rastline. (Tu navaja Tušek imenoma sedem takih rastlin.) Te rastlinice smo pri vzponu še delj časa opazovali, dokler nismo dospeli na kraj, kjer smo našli zadnje sledove vegetacije.

»Če motrimo Triglav z južne ali jugovzhodne daljave, ga lahko primerjamo naslonjaču: srednji, t. j. najvišji vrh, predstavlja naslonjalo, manjše vzpetine na obeh straneh pa stranice. Ena teh vzpetin se vleče proti vzhodu, druga proti zapadu. Prva se zove Mali Triglav. V sredi pred najvišjim vrhom je globel, ki jo lahko smatramo za sedež velikega naslonjača in kjer leži več sežnjev globok, leta star sren. Na vršacu pred to globino smo opazili zadnje sledove vegetacije. Da so bili drugi potniki še nad tem mestom našli rastline, se da razlagati iz tega, da so bili tu v poznejšem in toplejšem letnem času. Mi smo našli vse višje lege, razen najstrmejših, pokrite s snegom.

»Prekoračili smo s snegom napolnjeno grapo ter smo se po snegu in grušču više vzpenjali, da bi dospeli na Mali Triglav. Kmalu smo prišli do Triglavskih Vrat (»zum Thore des Triglav«). Le-tá predčuje od jugozapada proti severu usmerjena navpična skalna razpoka, ki je pol do enega sežnja široka, na obeh straneh pa, zlasti na levi, več sežnjev visoka. Dozdeva se, da se je pred tisočletji vzhodno pobočje Malega Triglava nekoliko nagnilo ter se je tako spodnji del od zgornjega ločil. Ker se više gori ne nahaja nič več živega in ker se pričenjajo prav tu velike nevarnosti, ki preté življenju gorolazca skoraj pri vsakem koraku, bi ta vrata lahko imenovali »Smrtna vrata«.

»Ko smo to tesen, po kateri smo se tu in tam v snegu po vseh štirih plazili, prelezli, smo dospeli na hrbet Malega Triglava, še precej daleč pod njega vrhom. Tu nas je za prestane napore odškodoval presenetljiv razgled. Pred seboj smo prvikrat opazili na severu in severozapadu ležeče pokrajine Koroške in Salcburške. Najbliže Triglavu ob naših nogah je ležala v grozni globini vas Mojstrana, v majhni razdalji od nje pa Dovje. Iz teh dveh krajev se utegne Triglav najbolje videti; zakaj njegova severna plat je obenem integralen del južnega zatrepa doline, v katero se Gorenjsko tu končava. V vsaki drugi smeri pa ga zakrivajo njegovi sosedje tja gor do njega treh vrhov. Na tem mestu smo opravili zadnje opazovanje na barometru; zakaj nosač je imel kmalu nato nesrečo, da ga je razbil. Tu je tudi kraj, kjer moraš ostaviti palico; od tu se moreš le po vseh štirih dalje pomikati. Pot, ki smo se je držali od Velega Polja, gre skoraj vedno od juga proti severu; ta pa, ki jo je bilo treba poslej po gorski šiji proti vrhu opraviti, je usmerjena vseskoz od vzhoda proti zapadu.

»Ko smo se bili odpočili, odpošljemo starega vodnika, ki je doslej vedno za nami sopihal, naprej, mi pa smo se drug za drugim počasi za njim vzpenjali. Menili smo, da sploh ni druge težavnejše in nevarnejše poti; zakaj tako strma je, da se na več mestih naklanja 70°–80° proti horizontu. Vrh tega drži nekaj malo

časa tik nad severnim prepodom, kjer bi le en ponesrečeni korak potnika pahnil v smrtno brezno. Na nekaterih mestih je treba zelo velike opreznosti, da ne prožiš rahlega kamenja, kar bi moglo biti za onega, ki za teboj stopa, prav nevarno. Da pa se mora ta previdnost pri sestopu podvojiti, je lahko umevno. Naposled je postala pot zopet zložnejša ter smo bili kmalu na vrhu Malega Triglava. Njega dolžina proti vzhodu in zapadu je znatna, njega največja širina pa ne bo čez dva sežnja. Da prideš od tu na Veliki Triglav, ti je treba izprva malo navzdol, potem pa kakor po rezi preko. Ta rez ponekod ni niti čevelj široka, tako da vidiš na obeh straneh skoraj navpično pod seboj vrtoglavico zbujujoče prepade. Zato je prehod z Malega na Veliki Triglav strahopetnim osebam najnevarnejši in kdor je podvržen vrtoglavosti, pač ne bo čezenj prišel. Če gorohodec izgubi tu ravnovesje, je po njem. To je mesto, ki ga navadno prekobalijo. Mi tod sicer nismo kobalili, pač pa smo se nekod po vseh štirih preko plazili.

»Tako smo bili dospeli do Velikega Triglava. »Kod naj gremo dalje?« smo kakor iz enega grla vprašali našega starega vodnika, videč pred seboj navpik vztrmljeno skalno steno, za seboj pa najgroznejše prepade. »Naravnost gor!« odgovori, kažoč s prstom na gorski rob. Za njim, ki je bil na čelu, smo lezli, krepko se oprijemaje skal, drug za drugim navzgor nad severnim prepodom. Pač nas je opetovano nazval norce, češ, da se s takim podjetjem očitno tvegamo življenja. Cerkovnik je potožil: »Če bi bil jaz pred vedel, de bo taka, bi bil vendar k spovdi šel.« (Te besede je Tušek slovenski v bohoričici zapisal.) Lahko zagotovimo, da si mi vsi nismo ničesar iskreneje želeli, kakor da bi se čili in zdravi z gore vrnili in da ne pojdemo nikoli več nanjo. Pogum in vztrajnost pa sta nas srečno privedla čez najnevarnejša in najtežavnejša mesta, tako da smo po naporu štirih in pol ure ob osmih zjutraj dospeli na vrh Triglava.

»Pogled nam je krožil po dalji naokoli ter smo s tega vzvišenega stališča pozdravljali mnoge vidne dežele. Ob nogah sta se nam širili Kranjska in Koroška, dalje proti vzhodu in severovzhodu Štajerska, omejena od Ogrskih ravnin in Avstrijskih Alp; proti severozapadu Salcburško gorovje z Velikim Klekom; na daljnem zapadu skozi oblake visoko v nebo štrleči Orteles, v ozadju pa Helvecije ledeni vrhovi. Od Italije se je videl samo severni del Benečanske pokrajine, ostali del z Jadranskim morjem kakor tudi Notranjsko so zakrivali oblaki. Odličen daljnogled, ki smo ga imeli s seboj, nam je razgled povečal in objasnil. Kdor hoče ta razgled natančneje razložen videti, mu kličemo z dr. Grossom¹⁰: Razsežni ledeniki s čermi, prizmami in balvani, gorske vrste z neštetimi vrhovi, mesta, reke, jezera, ravnine, doline, dežele!

»Prišla nam je na misel Vodnikova pesem, ki je v nji pesnik dobro pogodil razgled z Vršaca (Vršaca; Tušek piše Veršač), alpskega vrha, ki po višini najbolj doseza Triglav¹¹. Dve kitiici utegneta biti za »kranjskega« bralca umestni:

Tamkej ravno Forlanijo,
Benečansko tu morje,
Dol globoko Hrovatijo,
Švajca bele gor glave.

¹⁰ Tušek navaja pod črto: Dr. Gross je opisal razgled z Velikega Kleka »Ersteigung des Grossglockners im J. 1828«. »Austria«, I, 112.

¹¹ Tuškova opazka o višini Vršaca se pač oslanja na Vodnikov pristavek k naslovu pesmi Vršac: »Narviši snežnik za Triglavam«. O Vršacu gl. izčrpni sestavek dr. Tume v Pl. Vestn. 1927, str. 100 sl. — W.

Bliz' je polje Goratana,
Orat' vidim Štajerca,
Bližni sosed mi Ljublana,
Zilska, Trolska majarca.

»Kolikšen je plani prostor na vrhu, nismo mogli natančno določiti, ker je bil pokrit z več ko dva sežnja visokim, liki streha nagrmedenim snegom. Vodniki so dejali, da leži ta sneg za hišo visoko (»de je za en cimper snega«) in stari Kos se ni spominjal, da bi bil tu kdaj videl toliko snega. Dolžina te planote gre od vzhoda proti zapadu ter znaša okoli osem sežnjev. Najvišja točka je baje na vzhodnem koncu, kjer je stala nekdanj Bosio-va piramida; od te stojita še dva droga in štirjaški kamen¹². V tem kamnu je shranjena steklenka, v kateri se čuvajo imena triglavskih pohodnikov. Takoj smo jo na dan spravili. Papir in pergament sta bila vlažna, pisava pa vsa lahko čitna. Želeti je, da prinese kak prihodnji pohodnik s seboj steklenko s pokrovcem (zamaškom); v taki bi se papir in pisava dalj časa nepokvarjena ohranila.«

Nato navaja Tušek štiri skupine, ki so bile od l. 1828. dalje na Triglavu. V I. skupini, dne 18. julija 1828, so bili: Janez Schemua (Žemlja)¹³, kaplan v Srednji Vasi, Pavel Šest z Bistrice, stotnik J. Maurer, Franc pl. Rosthorn, Anton Kos iz Jereke, Matija Korošič s Koprivnika, Jože Šest iz Srednje Vasi, Janez Arh z Bistrice, Jožef Novak od inf. polka Hohenlohe. Pod Malim Triglavom se je vrnil Vincenc Baumayer, oskrbnik na Bistrici. Dvorni svetnik Keferstein iz Halle pri Leipzigu. (Pod črto Tušek pripominja: »Vodniki te odprave trdijo, da se je g. dvorni svetnik obrnil pod Malim Triglavom prav kakor g. Baumayer, pač pa je pes le-tega prilezel na vrh Triglava.«) — II. skupina je bila na Triglavu dne 5. avgusta 1831. V njej so bili: Karel Steinböck, gubern. koncipist, Franc pl. Hermannsthal, katedralni koncipist, Anton Zois, Leopold Thonhauser ter vodniki Anton Kos, Jakob Kos, Janez Marčič in Jakob Šoklič. — Dne 13. avgusta 1832 je dosegla vrh III. skupina: Karel Steinböck, ki je pripisal: »Tak vzpon se posreči z vztrajnostjo ter uspe z gostoljubno podporo častite rodbine baronov pl. Zois«; dalje Maks Gritzner, Karel vitez pl. Gold in Jurij Nepocitek; njih vodniki so bili Anton Kos, Janez Marčič, Jakob Šoklič in Jakob Kos. Dne 25. avgusta 1832 pa je bil na vrhu Leopold Kiener, skladiščnik sladkorne rafinerije v Ljubljani, v spremstvu vodnika Janeza Marčiča, sodarja na Bistrici. »Prvi je bil včeraj pri Savici, danes je tu in jutri poseti goro Črna zemlja¹⁴ pri Bistrici.« — »Samo podjetnemu je usoda naklonjena, bojazljivca pa zasleduje.« — Tem imenom smo dostavili še svoja. G. kaplan pa je pripisal: »Privrkat in zadnjikrat.«

»Opazovanja na barometru, na kar smo se tako veselili, žal nismo mogli opraviti. Termometer je kazal v senci +6°. Ker smo bili na nižjih gorah, n. pr. na Ratitovcu in na Blegošu, ugotovili močnejši veter in prodirnejši mraz, sta nas tu rahla sapa in lahko znosni mraz izpočetka iznenadila. Toda oba pojava se dasta razložiti. Prvič: pod vrhom je bilo popolno brezvetrje, zato je pihal na vrhu le lahen veter. Drugič: na Velem Polju smo imeli nižje stanje toplomera, zato se

¹² Stotnik Bosio je bil dal na vrhu postaviti triangulačno piramido in strelovod, na dnu piramide pa štirivoglat kamen z napisom.

¹³ Gl. članek: J. Wester, Pred 100 leti na Triglavu, Pl. Vestn. 1928. Keferstein je ime kaplana Žemle zapisal na francoski način »Chemoi« (str. 283). — W.

¹⁴ Pač Črna prst (Prst), ki jo je tujec preimenoval v Črno zemljo. Ta pomota ima vsaj smisel, dočim je bila oblika »Schwarzfinger«, ki so jo hoteli uvesti nemški propagandisti, bedastoča. — W.

nam na vrhu ni zdelo mrzlejšje. Dihanje nam je bilo znatno pospešeno; žila je utripala hitreje, tako da smo po skoraj polurnem odpočitku šteli še 98 utripov, dočim smo jih bili v Ljubljani na isti osebi in v istem času našli le sedemdeset. Pri tem nas je navdajala velika plašnost. Zdelo se nam je, kakor da nam nedostaje zraka za dihanje. Vzrok temu pojavu je iskati v veliki zredčenosti atmosfersnega zraka, kar je po fizikalnih zakonih nujna posledica nadmorske višine 1500 sežnjev.

»Pogled na jasno temnomodro nebo, na divno solnce in na mnoge nam ob nogah ležeče dežele, mrtvaška tišina, ki nas je svečano obdajala, zavest, da plovemo tako visoko nad okolišem človeškega življenja, skrb, kako se bomo vrnili: vse to je napravilo na nas vtisk, ki ga ne moremo orisati, ki ga prej nismo nikoli občutili in ga tudi nikoli več ne bomo. Le spomin na napore in nevarnosti, ki smo jih prestali, in na grozotno slast, ki smo jo pri tem uživali, se nam bo v življenju večkrat prijetno pojavil.

»Ko smo se še na vrhu mudili, so se bili vse naokrog v neki razdalji nakopičili oblaki, ki so se dozdevno vedno bolj primikali. »Zdaj pa le nazaj, zua kaj priti!« (te besede so napisane izvirno v bohoričici), nas je svaril stari Kos, ki je bil svoj čas tudi Bosiov vodnik. Slušali smo ga, nekaj nad pol ure na vrhu prebivši. Potniki se navadno bolj boje sestopa kakor vzpona. Toda mi smo preko najopasnejših mest prišli z večjo hitrostjo in lahkoto. Vzrok temu, se dozdeva, tiči v tem, da smo nevarnosti, ki tu preté, že pri vzpenjanju spoznali kakor tudi pogum, da smo jih mogli obvladovati...

Na povratku smo porabili polovico manj časa ter smo ob enajstih obstali zopet pred kočami na Velem Polju.

»Ko smo bili določili nekatere prej neznane rastline in se okrepčali s kruhom in z vinom, smo čez pol ure nadaljevali svoj povratek. Šli smo po več grapah proti Vrtačam¹⁵. Takoj pod Velim Poljem smo videli na paši več konj. Na tej poti nismo našli nobene rastline, ki je nismo bili že na Toscu našli. Imeli smo zdaj na desni, zdaj na levi navpične skalne stene nad seboj. Opravili smo že dolgo in jako naporno pot, ko smo dospeli na veliki pašnik »Grintovca«, kjer stoji več stanov. Trava je stala zelo visoko. »Lilium Martagon« (zlati klobuk) je cvetel v veliki množini. Od tu smo šli jako strmo navzdol v dolino Voje, ki se vleče nad eno uro daleč tja do Stare Fužine, kamor smo prispeli o polu petih; tu nas je prijazno sprejel oskrbnik Gašper Konič.

»Če obe poti, ki držita iz Bohinja na Velo Polje, primerjamo, najdemo, da je pot preko Stare Fužine, Vrtač itd. bolj senčnata in za eno uro krajša, pri tem pa mrkejša in enoličnejša, ona preko Srednje Vasi, Čiperja itd. pa je zaradi velike izmene in različnosti krajine ter ondi rastočih rastlin kakor tudi zaradi prostih razgledov planinskim potnikom, zlasti prirodoslovcem bolj priporočljiva. Menimo, da smo najbolje ukrenili, ker smo šli po eni poti gor, po drugi pa nazaj. Naposled smo ob sedmih zvečer prišli v Srednjo Vas. — Četudi smo vedno dobro in lahko hodili, smo ta večer vendar čutili nepopisno utrujenost in zaspanost. To more le oni pojmiti, ki je bil sam kedaj na vrhu Triglava...

Dne 20. julija smo ostavili Bohinj ter se preko Bleda vrnili v Ljubljano.«

Proti koncu potopisa dostavlja Tušek svoja geognostična opazovanja ter ugotavlja, da so »Bohinjske Alpe« predvsem apnenske tvorbe. Dalje omenja, da je imel večkrat priliko vršiti svoj zdravniški posel. Najnavadnejše bolezni v

¹⁵ Tušek piše množinsko obliko Vrtače (»Wertasche«), Bohinjci pa pravijo po navedbi g. župnika Golfa: Vrtača. — W.

Bohinju kakor sploh v alpskih predelih da so vnetja pljuč in sapnika ter — kot posledica le-teh — pljučna in sapniška jetika. Vzrok, da se te boleznii tako pogosto smrtno končavajo, je iskati v zmotni ljudski domnevi, da je vino za vsako bolezen prvi in najboljši lek... Uživanje žganja pa bi se moralo še dosti bolj omejiti. »Smatramo za svojo dolžnost, da opozorimo na to zlorabo pijač duhovščino, ki ji pritiče pouk ljudstva« — pameten nasvet, ki priča, kako resno je pojmoval Tušek svoj zdravniški poklic.

Prav na koncu svojega potopisa dostavlja še tabelarično preglednico barometriških in termometriških opazovanj na vsej poti iz Ljubljane do vrha Triglava, ki je trajala malone pet dni, vštveši izlet k slapu Savice. —

Tuškov opis hoje na Triglav je pomemben in marsikaterem pogledu. Saj je bil Tušek v prvi dobi naše planinske turisticke, ki se pričena za Willonitzerjem in Hacquetom (l. 1778, odn. 1779), drugi slovenski razumnik, ki je to potovanje opisal. Prvi domači triglavski potopisec je Valentin Stanič, ki je dospel na Triglav dne 23. septembra 1808.¹⁶ Vsi drugi triglavski potopisci, kakor Hacquet, Hohenwart, Sieber, Bosio, Rosthorn, Keferstein, Hermannsthal, so bili tujei, ki pa jim gre priznanje, da so naš planinski svet vzljubili in da naše domače prebivalstvo s spoštovanjem omenjajo. Zlasti nudi Tuškov opis nazorno sliko prvotno preprostih razmer, vsebuje prvi točni seznam naše alpske cvetane, v splošnem pa je dragocen prispevek k zgodovini naše planinske turisticke.

Dr. Prešern:

Roblekov Dom

(Osebni spomini.)

Tako! Delo je končano. Sedaj stoji pred menoj ta škatlica, ta igračica, hotelček, kakor pravijo. Bleščeče se sveti nova skodlasta streha, jasno se odbija luč vročega poletnega dne ob novi verandi, iz velikih oken pa gleda prijaznost in domačnost. Stojim pod hišico ob zadnjih junakih macesnih, obkrožam jo nato po travnatih livadah, pretkanih v razkošno barvno preprogo naše flore, na skale plezam potem, skozi vejice ruševja in slečja jo ljubosumno opazujem in se vprašujem venomer: »Ali si res lepa, si res udobna? Ali si res ti? Ti, ona zasanjana hišica mojih zadnjih desetih let?«

In prihajajo kritike: »Nekaj novega za nas in naše razmere, lepo in udobno, vse obenem.« Prihajajo nergači: »Prenobel za Begunjščico!« (Nazaj v Vilfanko pa le ne bi šli!) Ata Knafelc citira Vestnik in bi imel rad drugo barvo štampljke, modroci so mu preširoki(!), huduje se na označbo »Dom«, ker je njegova ljubljenska pri Sedmih samo »Koča«. Njegovo kritiko mi oskrbnik nestvarno zavrača, kažoč v bloku račun: Summa summarum — 8 Din!

Glejte, zato dvomim. Zopet ležem v slečje, spenjam se po skalah in jo gledam znova in znova ko star gams, ki je našel streho, družice pa ne..

Pečevje Stola za hrptom se zavija v kapo, Triglav se je že zakril v kopreno avgustove soparice — vse se odmika nekam v sivo daljino. V meni pa vstajajo lepi spomini iz sive koprene, jasni spomini s točnimi obrisi, s katerih danes že ne morem več ostrgati osebne barve.

¹⁶ Ivan Kogovšek je objavil prevod Staničevega potopisa v Plan. Vestn. 1924, str. 54, 73.

Menda leta 1923 me je kot neodbornika povabil prijatelj fotograf Slavko k odborovi seji podružnice. Na dnevnem redu je bila nova veranda, ki naj bi jo dobila stara Vilfanka za masko. Denar je bil, lahko bi se bila naredila. Pa smo dejali z načelnikom Langusom: »Za verando je preveč, preveč denarja!« Naredili smo križ čez našo tetko Vilfanko. Takrat je bila obsojena na smrt, ki jo je dohitela po desetih letih hiranja na starostnem marazmu.

Ker sem obsodil Vilfanko na smrt, sem bil hitro, hitro izvoljen za krvnika. Tako je mene doletela predsedniška čast. In tajnik sem bil, blagajnik in neusmiljen krvnik, vse v eni osebi. Dopoldne sem ljudi sodil, popoldne mazal sodbe: »24 ur, tri dni, en teden zapora,« in stroškov nisem nikoli pozabil. Zakaj, takoj nato sem šel pisat za podružnico opominjevalna pisma, železniške legitimacije, ki so tako lepo nesle, da mi je še danes žal za njimi. Štel sem denar in ga nosil v hranilnico. V soboto nahrbtnik — adijo sodnija, vsi vrhovi v tem lepem kotu so bili moji. Po teh vrhovih je vstajala pred menoj slika današnjega Doma. Drugi so v inflacijskih letih razmetavali denar, podružnica pa je bogatela. Tako je bogatela ko stara skopuhinja v raztrgani bajti.

V letu 1927 je že odšlo ponižno pismo mojemu šolskemu tovarišu arhitektu Vurniku s prošnjo za načrt. Nov načrt, magari eksotičen, tako ko palača Združene gospodarske v Ljubljani. Vurnik je obljubil. Pa nič več. Vurnik je dal obljubo, denar pa sem imel jaz in sem bil nato natančno tako tih, kakor je molčal Vurnik.

Takrat so hranilne bukvice že kazale številko 70.000 Din.

Ta denar je počasi postajal živo pohujšanje. Res: Nekaj je treba ukreniti z njim! Blejci so malo pogodrnjali. Tisti Blejci, pred katerimi imam rešpekt zato, ker znajo tako imenitno investirati milijone. — Jaz pa sem hodil po Bohinju, ker se mi je navzlic vsej krvoločnosti častita Vilfanka smilila. Na Uskovnici sem bil pozimi z dilcami, kar je rodilo misli o nekakšnem smučarskem domu. Bil sem Na Kraju — isto! In na Pokljuki — dvakrat isto! In sem postal špekulant, res! Rad bi bil šel s tisočaki v Bohinj. Toda Bohinjci so špansko čudni ljudje. Tako nekako so dejali, da bi »že vzeli tako smučarsko reč, če bi jim jo kdo prinesel na krožniku, upravo izročil njim in se zadovoljil z boglonaj«. Pisaril sem tja in nazaj, ponujal stoličke v vseh mogočih odborih, zahteval pa sem sodelovanje v obliki plačanega članstva. In je padla kajpada v vodo moja špekulacija: Smučarski dom na Uskovnici ali Na Kraju naj bi nam postavil — novo kočo na Begunjščici.

Pa smo se šli v odbor naprej bankirje, kakor nam je ljubeznivo rekel na neki skupščini SPD sam gospod nadzornik vseh podružnic. Prav je imel, ker smo posojali društvom-revežem denar že po bančnih načelih. Blejci so postali zopet pozorni; zahtevali so skromen smučarski kazino na Pokljuki nekje pri Mrzlem Studencu. Stvar je šla v mojo špekulacijo: Mrzli Studenec bo zgradil novo kočo mesto Vilfanke. Tako je prišlo do mojega predloga na občnem zboru dne 31. 8. 1931, da naj se postavi smučarski dom na Pokljuki. Seveda je bilo to soglasno sprejeto.

Na tem občnem zboru je bil izvoljen za načelnika prijatelj Šušteršič iz Lesec. Rekordna udeležba, volitev odbora, volitve z listki, skoraj soglasen izid volitev; opozicija, secesija — adijo! Šušteršič pa je bil špekulant moje sorte. Blejci so dobili nalog, da kot domačini izberejo prostor in izvrše potrebne priprave. Medtem je nastala v Gorjah nova podružnica. Dorasel je v njej mlad fant, ki bi rad sam gospodaril na novem gruntu — na Pokljuki. »Špetir« med

materjo in sinom. Smučarski dom na Pokljuki se je stopil v teh nesoglasjih tako temeljito, da mislijo danes Blejci sami nanj le še z grenkobo...

Meni je res žal za to mislijo. Ogledujem zopet Roblekov Dom. Še lepši se mi zdi, za spoznanje večji, postavljen kam v zatišje kje na Pokljuki. Ne hôtel s 50 sobami. Tih, udoben kotiček... Tako mi je žal, da mi tukaj na Begunjščici skoraj ni več všeč. — Zato gradijo danes na Pokljuki domove drugi, ne pa SPD.

Odbor s Šušteršičem je na občnem zboru 1932 hotel dati stari Vilfanki nekako pomlajevalno injekcijo v obliki renoviranja in povečanja. Razlogi mi niso znani. Eden od onih, ki je Vilfanko obsodil svojčas na smrt, je zato skoraj jokal, jaz pa sem se iz Loke pridušal.

Bukvice so se med tem bližale številki 90.000. Oj pohujšanja!

Odbor je gorenji sklep nato sistiral, ker je načelnik grozil z demisijo. Naročili smo načrte: in so prihajale vsake sorte škatle, enostavne, strašno poceni. Drugi arhitekt — Vurnik še danes molči — pa je predložil načrte z verandami vsenaokoli in z vežami in s stopnišči à la Toplice. Mi smo pa šteli in kalkulirali in vpraševali za mnenja in cene — predrago!

Naenkrat se je pojavil naš Peter, Legatov Peter iz Lesec, fant, ki še danes služi kadrovski rok, mlad fant s strašno živimi očmi, fant, ki pleza po stenah kakor muc, turist najmlajše generacije, ki pozna vse planinske kočé daleč naokoli. Gledam njegov načrt, gledajo ga drugi: »Tako! Taka bo nova kočá na Begunjščici!« Izredni občni zbor 1932 je načrt sprejel, določil kredite, izvolil gradbeni odbor, vse to ob udeležbi dobre desetine članov — kajti ni šlo za volitve, temveč za stvar!

In so se res godili čudeži! Vloga v hranilnici je medtem »zamrznila«, kakor se to lepo strokovno pove v najnovejšem bankirskem žargonu. Talil jo je do današnjih dni Šušteršič.

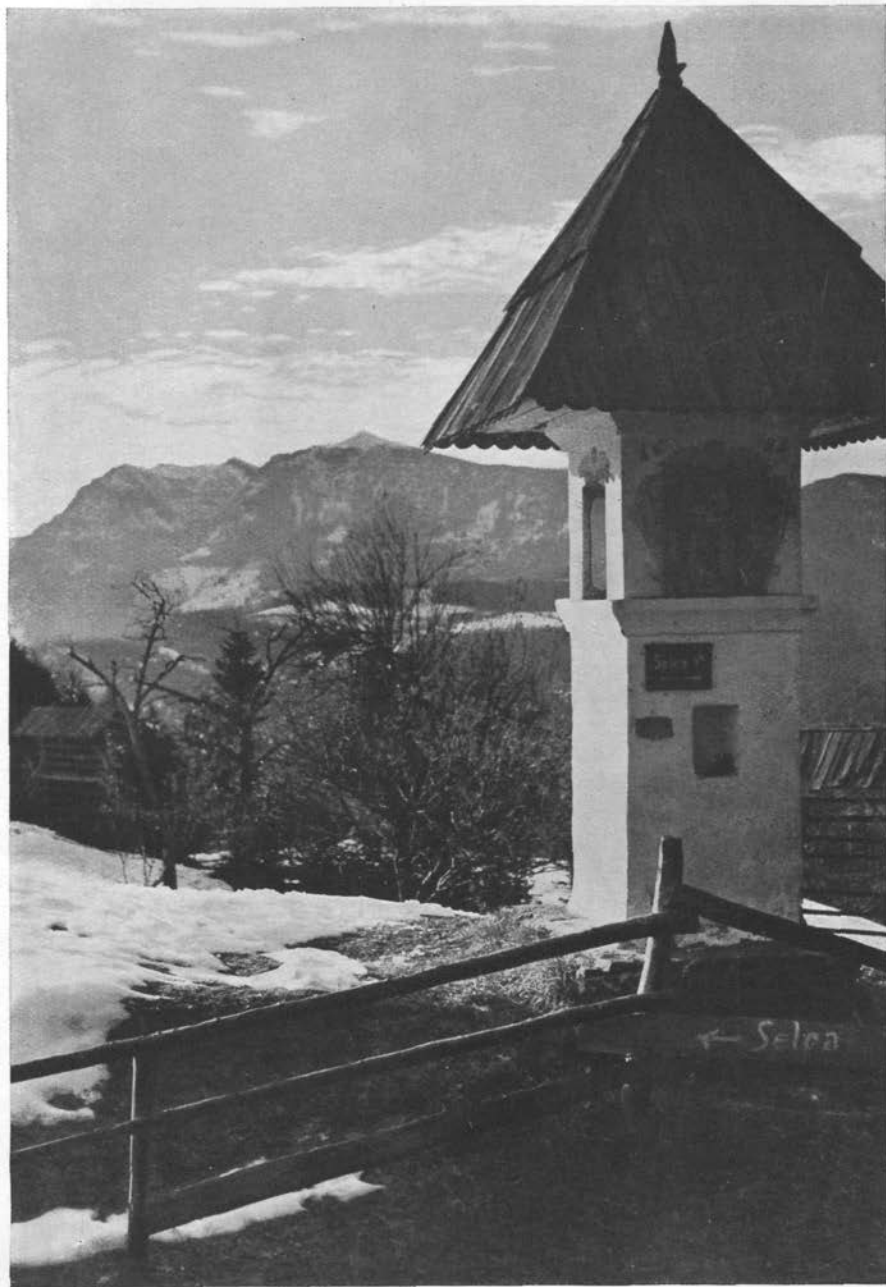
Bukvice kažejo danes veliko — ničlo. Umetnost, kaj?

Dne 30. 8. 1932 so zapele lopate, sekire, krampi. Langus je zgradil nanovo približno 2 km poti od Knapov do bodočega Doma v rekordnem času nekaj dni v divjih serpentinah. Delavci pa so dejali, da je bilo to več ko tlaka! Mojster Šparovic z Lipnice je podiral les, na Pokljuki so se delale škodele, prirajžale na avtomobilu v Poljče, od koder jih je postavil na mesto »žavber fant« Matuč. Tak les prodaja šumska uprava za instrumente (kar povem samo radi renomaže!). Z novembrom je bila stavba v surovem stanju pod streho.

Čez zimo in prvo pomlad se je odbor oddihal in malo posejal. Oddal je mizarška dela Janezu Resmanu iz Vrbenj, oddal je druga dela in se prepiral med seboj — radi bodočega stranišča. Predsednik je hotel imeti izpiranje na vodo, pravi angleški WC, jaz pa sem se upiral. Grožnja z demisijo je zopet napravila konec. Tako je danes ta WC v višini 1757 m gotovo najvišji v Jugoslaviji. Tudi rekord. Toda radi tega rekorda dobivata hišnik in gospodar sive lase.

Brez nesreč ni šlo. Fant Matuč je zvozil iz doline menda okrog 50.000 kg. Ubil se mu je en konj. Pa je s stoičnim nasmehom kupil drugega! Naš mizar Resman je padel s strehe in se precej poškodoval. A k otvoritvi se je dal pripeljati na dveh prvih kolesih!

Tako je nastal ta lepi, obenem pa tudi praktično in solidno zgrajeni leseni Dom, ponos podjetnikov samih, naš ponos in naš up. Morda tudi vzor komu drugemu. Z njim je dobil naš pokojni Hugon Roblek, naš soustanovitelj, dobrotnik, svoj spomenik; pa tudi prvi spomenik v svobodni domovini, je dobila žrtev fašističnega nasilja ob požaru tržaškega Narodnega Doma v letu 1920. Tozadevni sklepi odbora in občnega zbora so bili soglasni.

Ratitovec z Dražgoš

Foto Skerlep Janko

Kaj bi še pripovedoval o vseh težavah gradnje? Dolga pesem bi bila, vesela in dramatična. Talitev zamrznjene vloge sem že omenil. Mari veste, da je Dom postavljen brez kreditov pri javnih zavodih? Pri domačinih nismo našli pričakovanega umevanja, prav nič pri naši nacionalni in nacionalizirani industriji. Nobenih popustov, nobenih respirov, vse netto cassa. Smejali se boste, če povem, da nam je neko podjetje ponudilo svoj izdelek »po produkcijski ceni,« ki je bila slučajno enaka ceni njegovega izdelka pri trgovcu detajlistu. Dobra šola za neumne idealiste. Edino podporo v gotovini je nakazala država in banovina; za »šenk« pa smo dobili v glavnem nekaj izranžiranih petrolejk, ki so bile kot resnično darilo sprejete z veliko hvaležnostjo. Našli smo kredit pri malem podjetniku, obrtniku in štacunarju. Seveda so na obzorju težave s konverzijo teh dolgov, blagajnik je oblegan od upnikov, juristi v odboru so pa nekam čudno mirnega srca!

Takole mislim sem in tja. Eno desetletje — Bog z njim in da bi bilo drugo prav tako lepo in še bolj uspešno! V takem zadovoljnem brezdelju uživam svoj dopust na mehki ruši in prežvekujem svoje misli, ko mi javi oskrbnik, da naš preslavni WC — ne funkcioniira več. V suši mu je pošla sapa — voda!

Nove skrbi vstajajo. O, vprašanje WC je hitro rešeno. Soldata sva bila oba in je tako nastala sredi bohotnih, krvavo cvetečih rododendronovih grmičev provizorična naprava vojaškega izvora s tako lepim razgledom na Stol in Nemški Vrh, da tam nihče ne čita časopisov. Fotograf Slavko jo je že krstil: Bellevue!

Še druge skrbi. Oskrbnik je imel prejšnja leta pri Vilfanki lastno kravico. Srenja mu je za letos to prepovedala, čeprav je ponujal odškodnino. Pa sta jo pogruntala on in načelnik srenje bolje od vsakega paragrafarja. Načelnik je dal v oskrbo svojo kravo, pomislite, kravo s srenjskimi pravicami! Zato se je srenja letos nekje obrisala. V Poljčah pa je bil nekaj časa revolucijon, ki ga miri gospod komisar za agrarne operacije. Ti turist pa, ki piješ mleko v koči, lahko premišljuješ o tem, kaj se pravi narodna prefriganost!

Nepremagljiva težava je zaenkrat zveza z Zelenico. Eh, tistih par dinarjev za novo stezo je pri rokah! Z lastniki sveta na severni plati Begunjščice pa je tak križ, da ga ne bi zmogla niti naš oskrbnik z načelnikom srenje vred ne!

Tako! In zopet mi je všeč ta škatlica, ta igračica, hotelček, ki bi res zaslužil lepše mesto. Po zeleni trati prihajajo medtem gostje, ki govorijo češko, nemško — prvi letoviščarji z Bleda pozdravljeni! Naš Repe na Bledu že deluje. To bodo v bodoče naši stalni gostje izletniki, za katere ne more biti nič prenobel. Že pregledujem računске bloke, že kalkuliram, že sem zopet — bankir. Računi pravijo točno in jasno: Navzlic vsem kritikam in vsem težavam današnjih dni bo dolg plačan v nekaj letih, čez deset let pa nam ne bo treba taliti bukvic za še lepše reči! Da, da, tako!

Naš kotichek

Mirko Javornik:

POMLAD V GORAH.

(Drobeci iz dnevnika.)

Megla

... visi že tri dni nad vso ozko, tesno kotlino. Vse se potaplja vanjo: razrezani strmi obronki na zapadu, skrivenčeni in raztreskani; kakor prsti otrplih rok podrhtevajoči macesni na vzhodu... Včasih se izvije kdo iz nje kakor čudno,

razblinjeno bitje, ki ga ne morem prepoznati, čeprav vem, da nas je tu gori komaj osem. Vedno moram misliti, da je prišel nekdo, ki ga ne poznam.

Vsi čakamo. Ne bi mogel dejati, da prav samo solnca. Nečesa čakamo in drug drugemu ne moremo povedati, česa. Iz megle mora nekaj priti. Solnce, nov, nepoznan človek, pošast, luč ali karkoli, kaj vem kaj!

Dan je od noči do noči enak. Luč sije od vsepovsod, da bi se skoraj motil, če bi iskal nebo. Stojim na mestu in vidim: to je sneg, to okrog mene je megla, to je palica, to je odlomljena veja. Čez hip, ko sem se premaknil, vejo še vidim, pa ne vem več natančno, ali leži na snegu, ali visi sama v tem mlečnem brezprostorju. In ne ločim več, kje je sneg in kje je megla. Vse je samo prosojna belina alabastrnega vsemirja. Nekdo vpije. Glas tone v megli kratko in ostro kakor udarec v prazno. Nič ne vem, odkod prihaja, nič ne vem, čigav je. Morda nas kdo išče. Morda je kdo zašel. Od nikoder ni slišati drsenja, nikjer se ne kaže nobena senca — kdo je bil? Vpijem. Nihče ne odgovori. »Hoj! Pazi! Tam je stena...« Vse je tiho, zamolklo se lije megla naokrog. Lahko bi ta hip kdo zdrsnil čez steno. Strah. Tišina. Morda se je kdo ubil. Treba je vpiti... Spet pada glas zateglo v beli prostor. In spet molk. Najbrž je nekdo tam doli stopil pred kočjo in zatulil v dolgočasju. In človek mora takoj misliti na poslednje stvari, ne samo zase, marveč za vsakogar. Kaj morda vidim, kje je stena? Ali je nad mano ali pod mano? Kaj vem, če ne bom čez hip sam nezadržno in neslišno drsel v gostobelo praznoto pod seboj? Kdo ve? Pa vendar ne morem, da ne bi odgovoril izgubljenemu klicu. V megli si postajamo bližji vsi, znani in neznani, megla mehča obrise postav, podobe izgublajo ostrino in so le še kakor prividi iz sanj. Takrat so si ljudje najbližji in morajo misliti in enem hipu na začetek in konec.

Popoldne je svetloba tako prosojna, da vemo, kako blizu mora biti jasnina. Ne obdrži nas več v koči, trije oddrsamo po ozkem strmem žlebu navzgor. Nad 2000 metri mora biti solnce. To vero že vse tri dni oznanja nekdo zjutraj in zvečer. In gremo. Žleb je ves drugačen, kakor je bil, ko smo prišli. Resje spi in teloh je zasul beli božji blagoslov. Macesni, ki so zadnjič še brsteli, so čez noč pognali prečudno svetlo cvetje, tenke sive veje so prerasli bleščeči kristali v strastnem neredu. In beli pastorki pomladi, ki se zdaj ledeno prižemajo na mlado brstje, čakajo še poslednje krasote in poslednjega čara, s katerim jih bo polilo solnce v smrtnem soju; okrog njih pa se neslišno ovija megla, tiha nevesta vseh blodnih in izgubljenih stvari.

Smuči se pogrezajo globoko v sneg. Včasih zaškrtja pod nogo polglasno kamen. Včasih se ozrem nazaj: zdaj seže pogled malo dlje kakor na drugih straneh; smučina se senči nekaj časa na beli brezizraznosti, potem tudi nje ni več. In tako stopamo naprej. Zdaj se zdi, da gremo v breg, zdaj da nas vleče nekaj navzdol. Molčimo in nihče se ne ozira nikamor. Čez uro, dve pa obstanemo. Nobeden ne ve, kje smo in kam bi morali iti, da pridemo na sedlo. Iz megle počasi padajo drobne, bodeče snežinke. Nehote stopimo bliže skupaj in pogledamo nazaj. Morda je komu vstala misel, kako bi bilo, če bi smučina deset korakov za nami zares izginila v prazno. Nekje blizu mora biti kak prelaz, zakaj vsako toliko se zažene od spredaj v nas rezek veter. Ne gremo naprej. Po megli ne moreš nikamor, po megli moreš samo od človeka k človeku in sam k sebi.

Potem drsimo počasi nazaj. Nalahno, kakor da padamo v tuje svetove. Ta vožnja je lepa: kakor včasih, ko sanjamo, da se pogrezamo dolgo, doigo časa nekam globoko. Da ni snežink, ki nam pikajo v oči in nas bude v treznost, bi

skoraj mogel misliti, da vse skupaj ni res. Tudi takrat ne, ko nekje zdrsnem in čutim, kako se na strmem obronku trga pod menoj sneg...

Plaz! Še preden se utegne misel končati, mi nekdo poda palico. Spodaj je vse tiho, kakor da se je sneg spet ustavil. Potem gremo naprej kakor dozdej. Ko vzrasejo pred nami črni robovi bajt, je vse kakor po navadi. Nihče ne govori, kaj je mislil vso to dolgo pot.

Zdi se mi, da bi po takem romanju po megli mogel biti vsakomur prijatelj. Tam doli doma je tudi megla. Takole pod večer se mi vedno zdi nerodno, če moram hoditi po cestah. Tam mi ni nihče blizu, nobene stvari in nobenega človeka še v megli ne morem videti takega, kakor je. Vse je tako, kakor nam ljudje pravijo in kažejo.

Kaj je res treba priti sem gor, da spet lahko doživimo ljudi in stvari v pristnih podobah? Ne vem; tu je vse drugačno, ljudje — se mi zdi — so samo še tu taki, kakršni so. Tu so blizu vsem gibalom bitja: naravi, življenju, smrti, sebi. Morda se marsikdo še tudi zave tega blagoslova gora.

Zato mi bo jutri težko, ko bom videl, kako se v solncu razhajajo zadnji kosmi megle kakor pozabljene sanje pobeelih logov. (Dalje pride.)

Obzor in društvene vesti

Vilko Mazi:

ZA OBVEZNO NAROČBO DRUŠTVENEGA GLASILA.

Lahkomišljeni, kakor smo bili v marsičem, smo ob prevratu odpravili obvezno naročbo članstva na Planinski Vestnik. Tako smo brezdušno ubili duhovno vez naše organizacije, naše društveno glasilo, ki že prej zaradi pičle naklade ni moglo priti do večjega razmaha.

Zadnja leta pa smo spet večkrat čuli željo in celo zahtevo po uvedbi obvezne naročbe. Žal, da je vse ostalo do danes glas vpijočega v puščavi.

Kdor je prelistal lansko drugo spominsko številko, je zasledil lahko tam nekje ob koncu (pri nas potiskamo take stvari — vrag znaj zakaj — tako radi v kak skrit kotiček) zelo poučno sliko naše članske malomarnosti in brezbriznosti. V golih številkah je povedano, kako nizek je odstotek naročnikov društvenega glasila med našimi društveniki. Dobre polovice naročnikov nismo tedaj še nikjer dosegli. Najbolj žalostno pa je, da imajo najbornejši odstotek naročnikov prav tiste podružnice, ki so jim planine tako rekoč pred nosom; njih imena berite v navedeni številki na str. 352—353. Omenjena razpredelnica nam dovolj nazorno kaže, da z našo prostovoljno zavednostjo ni nič in da je treba ukreniti nekaj drugega, ako hočemo Pl. V. krepko povzdigniti v revijo, ki naj nam bo v ponos tudi pred zunanjim svetom in bogat vir naše planinsko kulturne sile.

Po moji sodbi je obvezna naročba edini lek, da stopimo z našim prerojenim društvenim glasilom lahko še par korakov naprej in navzgor. Izjemo bi lahko napravili edino pri dijakih in trajno brezposelnih članih. Ako dosežemo na ta način recimo 6000 stalnih naročnikov, bi mogli za člane celo znižati naročnino. Ni izključeno, da nam uredništvo navrže ob koncu leta še kako dobro planinsko knjigo, če pojde vse po sreči. Dalo bi se ugibati še to in ono, toda naposled to niti ne sodi v okvir mojega članka. Zaenkrat mi leži na srcu samo uvedba obvezne naročbe na Pla-

ninski Vestnik. Sicer pa prepuščam to Osrednjemu odboru, da ukrene, kar se mu pač zdi najprimernejše za izvedbo mojega predloga.

Samo to bi še rad pripomnil: Res so zdaj hudi časi, res se ne moremo več sklicevati na »litrčke«, ki so nam jih razmere tudi že hudo reducirale; toda prava članska disciplina nam bo pomagala tvegati tudi to žrtev. Komur je kaj na stvari (in vsak pač lahko vidi, kako lepo in bogato planinsko revijo bi dobili na ta način), ne bo mnogo okleval. Kakršno članstvo, takšno glasilo — to velja tudi za nas vse. Neke duhovne vezi nam je treba; kdo bi to zanikaval? In to more biti edinole naš Planinski Vestnik, tak, kakršnega lahko še ustvarimo ob podpori vsega članstva. Kdor pa misli, da tega ni potreba, se izključuje sam iz tako plemenite organizacije, kakor je in mora ostati naše SPD. Ne maramo več tako žalostnih dokumentov naše članske indolence. Kdor hoče ostati in postati član SPD, mora biti tudi naročnik društvenega glasila, od katerega bomo mogli in smeli tem več zahtevati, čim več nas bo in čim več mu bomo dajali.

*

Pripisek uredništva. Kar smo tu objavili, je le posnetek iz obširnega spisa, ki ga je gosp. pisatelj posvetil predmetu. Po njegovem predlogu se je i pri Osrednjem društvu i na skupščini v Kranju razpravljalo o načinu, kako bi se nanovo vse članstvo SPD povrnilo v krog društvenega glasila. Pred vojno je vsak član s plačano članarino, poleg drugih članskih ugodnosti, tudi pridobil pravico do brezplačnega prejetanja Plan. Vestnika. Pri neurejenih razmerah po prevratu pa se je najprej vzpostavilo le delovanje društva kot takega in se je ločila društvena članarina od naročnine na Plan. Vestnik, ki je s tem postal nekako samostojen časopis, mnogokrat skoraj neznan mlajšemu članstvu, starejšim pa odtujen, ker ga niso avtomatično kot člani dobivali, a za posebno naročanje se niso odločili. Tako se je bolj in bolj rahljala skupna vez, ki je prej z Vestnikom družila vse organizirano slovensko planinstvo. Kvarne posledice te nevezanosti so postajale tem bolj občutne, ker je baš novi čas v naši lastni državi zahteval novih naporov in stavil nove naloge, za katerih rešitev je potreben skupen forum. Vse planinske organizacije drugod grede za tem, da je s članarino združena avtomatična obvezna naročnina na društveno glasilo. Čehi n. pr. so za svoj »Časopis Turistů« to izvedli kmalu po prevratu (z letom 1934 so ubrali drugo pot; o tem bomo še poročali), Avstrijci imajo to načelo izvedeno itd.

Razume se, da mora članarina biti tako urejena, da se morejo z njo poleg drugih društvenih potreb kriti stvarni stroški za društveni časopis. Članarina je ponekod tako visoka, da se bo naše — res razvajeno! — članstvo SPD začudilo: člani avstrijskega alpskega kluba n. pr. plačujejo na leto 15 šilingov, kar velja za Nemčijo 10 mark, za Švico 15 frankov, za Francijo 60 frankov, za Italijo 45 lir, za Ameriko 3 dolarje, za Češkoslovaško 75 Kč... Kake vsote so to napram dinarjem, ki so jih Slovenci pripravljani položiti v prid našega slovenskega društva! Pred vojno je znašala članarina skupno z naročnino 6 kron in je ž njo društvo dobro izhajalo. Ko bi zdaj, l. 1934, določili pri SPD članarino po sedanji vrednosti tistih šest zlatih kron — ej, lahko bi bilo i društvu i njegovemu glasilu! Ne bilo bi niti potrebno, da bi šli tako visoko, dokler še namreč imamo požrtvovalnih delavcev: zadostovalo bi kakih 80% valutarnega zneska.

Samo hoteti je treba, kakor hoče g. Mazi, a hoteli bomo, boste morali.

Nova specijalka »Bled« vojnogeografskega instituta v merilu 1 : 100.000 je sijajno delo naše kartografije. Podaja nam najčistejše slovensko ozemlje, prerezano ob zapadu in na severu po državni meji — živa slika naše razkositosti! Pa vendar, z novo karto se reprezentiramo tujini kar v dve smeri. In kako? Tehnično vsekakor dostojno. Zeleti bi bilo, da bi tej opremi odgovarjala tudi nomenklatura. Ali žal, na malem koščku Avstrije, v kolikor se kaže na tem listu, moram ugotoviti le preveč napak in nedostatkov. — Tako je severno Hruškega Vrha (koroško: Róžica) pri višini 1530 m natisnako ime Koprivnik, pravilno pa je Koprivnjak ter se to ime nanaša na hrbet od višine 1754 m navzgor. Severno Golice bi se k višini 1278 m moglo staviti ime Turen. Hrbet Golice se vzhodno znižuje na sedlo 1434 m, ki je važno, kar kaže karta sama z naznačbo stez, pa je brez imena; to sedlo je med turisti znano pod imenom Podgorjansko. Severno istega je modro tiskano ime potoka Suha; to je napačno, ker je to Velika Suha in jo je treba dobro ločiti od vzhodne Male Suhe (na karti kot ime dola črno tiskano). Vmes, pri višini 1226 m bi kazalo postaviti ime Lom, pri višini 1105 m pa Mošenik. Vzhodno Ptičjega V. je važno sedlo Črvič (menda višina 1560 m). Kar nato pa se jugovzhodno razprostira enoten, markanten hrbet, na karti Belska Pl. imenovan; to ime je novo (doslej je veljalo ime Kočna, gl. zemljevid Slov. Maticice in vodnik Slovinske Alpe) in tudi ni posrečeno, ker je nedaleč proč pri Bohinjski Beli zabeležena še druga Belska Pl. Z ozirom na kontinuiteto in na koroške kulturne tradicije, kjer imajo v Svečah pevsko društvo »Kočna«, bi kazalo obdržati ime Kočna in mu dodati pridevnik Gorenjska ali Rožanska. Korošci pa imajo tudi ime Struška za ta hrbet.

Severno je pri višini 1652 m zaznamovano ime Grintavec; to ime brez pridevnika ni na mestu, ker je teh imen v predmetnem predgorju vse polno, skoraj vsako »grintavo« skalovje se tako označuje. Zato bi kazalo ime tu brisati, vstaviti pa k severovzhodnemu sedlu 1466 m ime Mrzla Raven. — Zelo važen prehod iz južnega Medjega Dola v severni Medvedji Dol (tega imena na karti ni) pri 1696 m je zopet brez imena; naj bi se vendar ustalilo koroško ime Medvedjak. — V Medvedjem Dolu imamo dve skupini hiš: spodaj ob potoku Zavrhu (ime Rute naj se tu vsekakor briše, zavede lahko v pomoto, ker je to kolektivno ime za vsa naselja v teh predgorah) in više gori Gorenjičiči (na karti Plavec in St. Mihel). — Ime Močila ob višini 1528 m je popraviti v Močilo. Takoj vzhodno se vleče od Ovčjega Vrha severozapadno doli dolec Kozjak; to ime je tej legi primerno popraviti, vzhodne višine 1581, 1361 in 1080 m pa označiti z imenom Kozenski Rob. — Severno: kmetija Aunik ime po nepotrebnem to nemško obliko pisave, pravilno je Avovnik. Kmetija Sec (pravilno bi bilo Zec) ne obstoji več, tudi o poslopjih ni več sledu, naj se vse briše. Ime Stornik je popraviti v Štornik, Strugarje pa v Strugarji; vzhodno ob višini 1257 m je znana planina Vršič.

Ob državni meji je v grebenu Belščice najvišji vrh Vajneš imenovan, pravilno je Vajnaž. Nekoliko jugovzhodno je na višini 2024 m (med masivom Belščice in Stola) lahko prehodno mesto, ki bi ga trebalo označiti z imenom Zeleni Rob (severno prodišče je Široka Riža). Gromada Stola se severovzhodno konča ob sedlu 1838 m, kjer je več važnih prehodov v razne smeri, vsi pa so osredotočeni v krnici Vatelca, zato je treba to važno ime tja postaviti. Severno se dviga markanten stožec 1960 m, na karti napačno Belščica, pravilno Svačica. Ime Visoka Vrtača je treba raztegniti na celi vzhodni greben od tu do višine 2180 m. Malo bolj severno natisnjeno ime »Nemški V.« stoji tam pač pomotoma. Greben od tu do vključno Možje na karti imenujejo Korošci Visoka Zelenica. Imena V. Vrtača in Zelenica so na teh mestih običajna (gl. zemljevid Slov. Maticice in vodnik Slovinske Alpe), ukoreninjena pri neposrednih domačinih na koroški strani, druga imena za te grebene kot celote so pozneje nastala in nova. — Višino 2077 m imenujejo Korošci Palec (po značilni obliki pri pogledu iz Podna), južno (pred višino 2180 m) je markantna zarezna Zleb, severno pa važno sedlo Dolič (na karti brez imena); severno višino 1780 m je bolje imenovati Rjavca (na karti Rjavica).

Severno Svačice (na karti napačno Belščica) je važno sedlo 1712 m, pripisati je tja ime Vrata. Zapadno je zarisana turistijska koča brez imena; to je daleč naokoli znana »Klagenfurterhütte«. — Sledeč na sever je ime Ogrizova Pl. po-

praviti v Vgrizova Pl. Nekoliko severno (ob višini imena Podnar) je sedlo Cjanovec. Kmetija Šošlec je neznatna, bolje je tja postaviti ime Vgriz. Ime Oštinič stoji napačno, tam je Vrbanček; imena Švercar in Perhovec treba popraviti: Žvercar in Prhovec. K tema kmetijama priteče izpod Svete Peči potok, ob katerem bi bilo treba natisniti ime dola Vrtalšje (črno). — Ime Bošt ima prevelike črke; to je navadna kmetija. Ime Lauzezer je nemška spakedranka, pravilno Lužekar. Ob robu karte pod imenom Vranjica stoji popolnoma napačno ime Ogriz; tam je Zg. in Sp. Vranjšnjak, reče se pa navadno »Na Vranjici«, zato naj se ime sedla Vranjica raztegne do sem. — Vzhodno naj se ime Grintavec briše, tja pa stavi važno orientacijsko ime Zingarca. — Južno stoječe ime M. Ljubelj je papirnato nemško, ljudstvo ga ne pozna; naj se črta. Na isto mesto je treba staviti ime Čepa (za orientacijo važna skala), tik severno, ob cesti, pa ime Tabor.

Južno: ime Pašnike bi bilo pravilno Pošnikar (kmetija), bolje pa je tja postaviti ime Pošina (markanten vrh); hrbet južno od tu do Kačjaka je poimenovati Kozji Hrbet. Popraviti je imena: Nemški Peter prav Dajčpeter, Krajnišič prav Krajničič, Pakic prav Pekec, Plasnik prav Plaznik, Ezelbauer prav Urh, Primožič prav Huba, Mačič prav Mečižarji, Jorgl naj se črta, malo bolj vzhodno pa stavi Drajar, Bohinc prav: Hrastnik, Selesnik prav: Močnik, malo bolj zapadno pa je Zelenišnjak, Plesnovec prav Plesnovčeva Pl., Vovčan (pravilno je Bovčan) bolje: Ljubeljšnjak. — Ime Brodi (natisnjeno v sredi) pripada celemu dolu in ga je primerno raztegniti, še bolje pa ime za prebivalce: Brojani.

Južno med Visoko Zelenico in Ljubeljšico je važno sedlo; Korošci pravijo »črez Zelenico«; ker pa se to ime v tej okolici večkrat ponavlja, bi kazalo to sedlo preimenovati Brojsko sedlo. — Zapadno Ljubelja naj se k važni in markantni višini 1615 m stavi ime Rjava Peč, nekoliko severno (južno višine 1452 m Požgar) pa Šavje kot ime za sedlo. Severno Požgarja je važno sedlo Strgávnica; nasl. ime Praprotnik treba točneje označiti: Zrjavov Praprotnik; severno tega, k znamenju križa, pa staviti ime znanega sedla Oselca.

Severno: imenu Grintavec bi bilo treba dodati pridevnik Koški, ev. tik vzhodno postaviti ime Mala Raven; V. Gora je napačno, prav: Nova Gora; potok Borovnica je točneje označiti kot Ljubeljska Borovnica; V. Grlovec je pravilno samo Grlovec; Grabenhamer nikdo ne pozna več (davno propale fužine!), zarisane so tam prve hiše znane vasi Podljubelj. Vzhodno k višini 1364 m bi se moglo pripisati še ime Zahtar (ali Borovski Vrh). — Južno od tod bi bilo popraviti imena: Tomak prav Tomek, Lokovnik postaviti na južno stran potoka; Žerjav, prav Zrjav, je postaviti malo bolj zapadno; Majer prav: Majar; skupina hiš ob zap. robu karte Mlečnik; k višini 1498 m je postaviti ime Konják, tik severno Petrovec (to so senožeti), tik južno pa Zátovec; Praprotnik 1725 m je pravilno Hajnžev Praprotnik; vzhodno Majer, pravilno: Majarjeva Pl.; zapadno Žerjav (modro) je prav: Koški Potok; pozneje ob istem potoku stoječe ime Ribnica (modro) je popraviti v Ribnjak in natisniti kot ime soteske črno.

Končno še nekaj o imenu Baba za vrh 1966 m ob državni meji. V Karavankah samih imamo še eno drugo Babo (Dovško), po vseh drugih pogorjih tudi, torej hipertrofijo tega imena. Zato bi morda kazalo na predmetnem mestu udomačiti Koroško in značilno ime Košutica in zaenkrat v oklepaju še dodati ime Baba. Ako pa se pridrži ime Baba, bi trebalo vsekakor dodati pridevnik Ljubeljska. Jugovzhodno sedlo 1708 m na karti nima imena; Korošci pravijo »črez Babo«, kazalo pa bi sem staviti turistiško ime Hajnževo sedlo.

Dr. Šašel Jos.

Savinjske podružnice redni letni občni zbor se je vršil dne 24. januarja 1934 v Celju. Načelnik podružnice g. dr. Milko Hrašovec je pozdravil prisotne, posebej gg. dr. Josipa Pretnarja, predsednika Osrednjega odbora, Frana Tillerja, častnega predsednika podružnice, in zastopnike tiska. V svojem nagovoru je načelnik omenil, da je v minulem letu podružnica, skupno z Osrednjim društvom slavila 40 letnico svojega obstanka. Za plodonosno delovanje je

ob tej priliki prejela odlikovanje in s tem priznanje z najvišjega mesta. »Ob jubileju smo pregledali pot, ki je za nami, pretehtali smo storjeno delo, a za bodočnost načrtali smernice planinskemu delu. — V minulem letu je bilo glavno delo podružnice ureditev finančnih razmer, ki se je posrečila. Spomladi je prevzela podružnica koč na Mozirski Planini z dolgom, ki pa je danes že plačan. Ondi nameravamo kupiti več sveta. Ni pa se mogla pridobiti postojanka v Robanovem Kotu in pri Sv. Duhu. Skupno s Sokolskim društvom je podružnica poskušala — doslej brez uspeha — dobiti nad mestnim parkom od Celjske občine potrebni prostor za zgraditev smučarske skakalnice. — Velika skrb je bila posvečena obnovitvi markacij; vsak oskrbnik je uredil markacije v svojem okolišju; nanovo je bilo označenih mnogo poti, zlasti po Menini, Vel. Rogatcu, Čreti itd., pri čemer gre predvsem zahvala g. županu Lavriču na Vranskem in g. prof. Trobeju v Gornjem Gradu. — Podružnica je v tem letu razvila večjo propagando za obisk planin. Izdala in po vsej državi razposlala je med drugim reklamni prospekt o Logarski dolini v 3000 izvodih, trudila se je pri žel. upravi in avtobusnih podjetjih za izboljšanje prometnih zvez in dosegla je otvoritev pomožne pošte v Planinskem Domu v Logarski dolini, ki jo upravlja oskrbnik Fort. Herle. — V vodniški tečaj, ki je bil jeseni in Ljubljani pod okriljem Osrednjega odbora, je poslala podružnica tri svoje vodnike. Tečaj za smučarske učitelje na Krvavcu sta absolvirala dva člana našega zimskosportnega odseka. V prihodnji zimski sezoni namerava podružnica vpeljati po svojih smučarskih trenerjih mladinske smučarske tečaje po vseh večjih krajih Savinjske doline. — Oskrba koč je ostala v tem letu po starem. S cenami nismo šli nikjer navzgor, vendar smo gledali na to, da se tudi oskrbnikom nudi možnost zaslužka.« — Končno se je načelnik zahvalil vsem, ki so podružnico podprli. Predvsem so ji gmotno priskočili na pomoč: mestne občine Celje, Ljubljana in Maribor, uprava Dravske banovine, Tujsko-prometna zveza v Mariboru, Osrednji odbor SPD in Savinjska posojilnica v Zalcu. Zahvala gre predsedniku Osrednjega društva g. dr. Pretnarju, ki je za podružnico tolikokrat interveniral, zastopnikom časopisja in uredništvu Nove Dobe.

Tajniško poročilo je podal g. Branko Zemljič: Podružnica šteje 616 članov, 130 več ko lani. Svojimi postojankam je podružnica posvetila vso skrb. Celjsko koč je opremila z novimi posteljnimi vložki ter dala napraviti v verandi pregrado. Mozirsko koč na Golteh je podružnica pred enim letom prevzela v svojo upravo od Mozirskega odseka in jo je opremila posebno za zimskosportno postojanko. Pri Frišaufovem Domu na Okrešlju se je poleg drugih obnov napravil nov betonski vodni rezervoar. Planinski Dom v Logarski dolini je dobil v svrhu udobnosti precej nove opreme. Kocbekov Dom na Korošici, najvišje ležeče planinsko zavetišče naše podružnice, je zadnja leta postal zbirališče višinskih smučarjev; v načrtu je povečanje Doma in prilagoditev njegove notranjosti zimskosportnim prilikam. — V minulem letu je bila izpeljana nova turistovska pot po grebenih s Škarj na Planjavo ter s Planjave zveza čez pobočje na Sukalnik. Popravljen je bila pot v Robanovem Kotu in druge planinske steze. Napravljena je bila tudi nova planinska pot od Sv. Duha k Potočki zijalki. — Pri bankski upravi se je posredovalo zaradi hudournikov, ki grozijo Logarski dolini in drugim planinam. — Poset naših planinskih postojank izkazuje proti prejšnjim letom nov porast. V Celjski koči je vpisanih 1460 obiskovalcev, v Mozirski 793, v Planinskem Domu 1095, v Piskernikovem zavetišču 1318, v Frišaufovem Domu 2209, v Kocbekovem Domu 1158, skupno tedaj 8033 turistov. Med temi je bilo 996 Srbohrvatov, 68 Čehov, 299 Nemcev, 101 drugih narodnosti, a ostali so bili domači slovenski planinci. Mnogi obiskovalci v Planinskem Domu v Logarski dolini in v Celjski koči pa se ne vpišejo v spominsko knjigo. — Podružnica je priredila dne 4. marca »planinski sejm«, tradicionalno planinsko zabavo, ki je privabila rekordno število planincev od blizu in daleč. Druga zabavna prireditev je bila 11. novembra zvečer o priliki proslave 40 letnega jubileja obstanka podružnice; prihodnji dan pa se je vršilo v poteku te proslave slavnostno zborovanje. (Gl. Plan. Vestn. 1934, str. 59.) — Pod okriljem podružnice so se vršila ta-le planinska predavanja s skioptičnimi slikami: 19. maja 1933 ga. M. Debelakova »o plezalni tehniki«, dne 3. novembra 1933 g. dr. Jos. Pretnar »o gorah južne Srbije« in 18. januarja 1934 gđč. F. Mohorčičeva in g. A. Kopinšek »o Matterhornu in Mont Blancu«. — Dne 16. julija je pri Mozirski koči bral za turiste sv. mašo na prostem šmihelski župnik g. Josip Presnik. Planinska maša je bila tudi na Okrešlju, daroval jo je g. župnik Leopold

Arko iz Solčave. — Podružnica obžaluje smrt svojih članov Franceta Lečnika, navdušenega alpinista-plezalca, ki se je ponesrečil na Škrlatici, Polo Inkreta, enega najboljših svojih smučarskih tekmovalcev, ter odličnega soustanovitelja, blagega Antona Herleta iz Solčave.

Blagajniško poročilo je podal g. Filip Vrtovec. Izkazuje 259.687,25 Din dhodkov in 258.700,50 Din izdatkov.

V imenu nadzornega odbora predlaga g. dr. Joško Požar odobritev letnega obračuna, kar zbor soglasno potrdi.

G. Zdravko Kovač je poročal o delovanju zimskosportnega odseka. Članov šteje 42, od teh je 18 verificiranih tekmovalcev. Odsek je priredil na Korošici dobro obiskan visokoalpinski smučarski tečaj. V letošnji zimi je bil pod vodstvom g. Kopinška smučarski tečaj za mladino (nad 60 udeležencev) v Lučah in na Ljubnem; pri organizaciji teh dveh tečajev je podružnici posebno pomagal g. šolski upravitelj iz Luč. — Pod vodstvom g. V. Diehla se je vršil od 1. do 7. januarja 1934 smučarski tečaj na Mozirski Planini. Odsek je priredil lani v februarju podsavezno slalom-tekmo pri Celjski koči; med 25 tekmovalci je bilo 9 naših članov, ki so zasedli 2., 4. in 6. mesto. Skupno z drugimi celjskimi klubi je naš odsek priredil letos 7. januarja klubski tek na 18 km; naš član je dosegel 2. nagrado. Na Mozirski Planini in na Korošici so tamošnje planinske postojanke postale že premajhne. — Poročilo se z odobravanjem sprejme.

Nato je spregovoril predsednik Osrednjega odbora g. dr. Josip Pretnar iz Ljubljane, ki je orisal v glavnih podatkih delovanje Osrednjega društva in Zveze jugoslovanskih planinskih društev. Sedež te Zveze je v Ljubljani, kar je znak zaupanja, ki ga izkazujejo druga jugoslov. planinska društva našemu domačemu društvu. Važno je tudi, da se bo kongres Asociacije Slovanskih Planinskih Društev vršil letos v Jugoslaviji. — Tudi Osrednje društvo se je letos borilo s težavami, posebno glede pravil; skupščina v Kranju je vse težave srečno in zadovoljivo rešila, tako da tudi v bodoče ostane SPD enotno. Naše planinstvo je povsod pokazalo lepe uspehe, tudi v zimski alpinistiki in smučarstvu. Izvršen je tudi idejni preokret. Ne zadovoljujemo se več z inozemskimi predavanji, ki so se glasila v tujem jeziku, temveč smo se osamosvojili. Naše glasilo »Planinski Vestnik« se je izpopolnilo; vsem željam se je sedaj ustreglo, tako z vsebino kakor z obliko. Pozornost je bila posvečena tudi drugi planinski literaturi. Izšle so knjižice »Plezalna tehnika« in »Prva pomoč v planinah«. Pomoč vseh planincev je potrebna naši planinski flori, da jo zaščitimo in obvarujemo propada. Končno smo našli slovenski planinci toliko planinskih krasot na našem jugu, da nam zaenkrat ni potreba iskati planin po inozemstvu. Nova bo tudi enotna ureditev markacij po vsej domovini in zaščita orientacijskih znamenj. Nadalje se pripravlja ustanovitev mladinske planinske organizacije, ki bo družila mladino od 14. do 18. ali 20. leta; iz tega kadra bo črpalo društvo, kadar se starejši delavci umaknejo, vedno nove in nove sveže sile. — Ob zaključku svojega govora je g. predsednik podčrtal složno, vzajemno delovanje Osrednjega odbora s Savinjsko podružnico.

Načelnik podružnice g. dr. M. Hrašovec je pojasnil sklep skupščine SPD, ki se je vršila novembra 1933 v Kranju, glede povišanja letne članarine od prejšnjih 25 na 30 Din. Povišek vsebuje rešilni prispevek, ki so ga s tem člani SPD po vseh planinskih postojankah popolnoma oproščeni. Načelnik je predlagal v imenu odbora odobritev tega poviška pri članarini. Predlog je bil soglasno sprejet.

Stavljani so bili od strani planincev še razni drugi predlogi, n. pr. naj se izpopolnijo zimske markacije za dohode k planinskim postojankam, naj se opremi Mozirska koča z zadostnim številom odej, s toplomerom in barometrom itd. Predlagalo se je tudi, naj bi podružnica Mozirsko kočo povečala zaradi naraščajočega zimskosportnega prometa. Načelnik je v imenu odbora obljubil, da bo odbor vpošteval vse želje planincev; glede povečanja Mozirske koče pa je omenil, da to ni v načrtu, toda odbor se resno bavi z mislijo, zgraditi na Golteh popolnoma nov, moderen planinski dom.

Končno je načelnik apeliral na planince, naj podprejo »Planinski Vestnik«, to prekrasno planinsko revijo, s tem, da postanejo naročniki. Poudaril je, da je izmed članov podružnice le 15% naročnikov, medtem ko je pri Osrednjem društvu zdaj 50% članstva naročenega na svoje planinsko glasilo.

KNJIGOVEZNICA JUGOSLOVANSKE TISKARNE

Z. Z. O. Z.

LJUBLJANA
KOPITARJEVA
ULICA ŠT. 6/II.

Črtnica in tvornica poslovnih knjig • Priporoča svojo veliko zalogo mnogovrstnih salda-konti, štrac, journalov i. t. d. lastnega izdelka • Vstopnice za razne prireditve • Blagajniške bloke i. t. d.

Gojzerji
,Jadran'
**DETELA
BOGDAN**
Ljubljana
Sv. Petra
cesta 25

**Planinci
Smučarji
Sportniki !**

Zahtevajte povsod samo pletenine z znamko Ef-Ko. Stalno velika izbira. Izdelava po meri in okusu. — Pletilna industrija

F. Kos
Ljubljana, Židovska 5

Sluga & Kette, Maribor
Miklošičeva 2

se priporoča za vsa turistska in športna krojaška dela. — Dijaki popust!

ALBIN NOVAK

Trgovina s kolonijalnim in špacerijskim blagom
MARIBOR, Glavni trg 18
priporoča planincem in smučarjem turistski provijant!

KRUH »TURIST«

Glavna zaloga:

FEIERTAG

Betnavska 45

Telefon števil.

28-21

Podružnica:

NOVA VAS

in v trgovini

SKAZA prej

SIRK

Glavni trg

Črni kruh iz rži je zelo tečen, ostane 8-10 dni v največji vročini popolnoma svež in zdrav.

Jugoslovanska zavarovalna
banka

SLAVIJA

posluje v vseh strokah
elementarnega in živ-
ljenskega zavarovanja

GLAVNO RAVNATELJSTVO
V LJUBLJANI

Telefon št. 21-76, 22-76

Z nahrbtnikom na rami in s palico v roki postanete sredi pota, — pa Vam zamiglja pred očmi, čutite nenavadno utrujenost, morda tudi utripanje ali drget udov ali pa celo glavobol... To so znaki slabe presnove in — bolezen je blizu. Rogaška zdravilna slatina Vam presnovo uredi in vrne zdravje.

Naročajte

»Planinski Vestnik«!

Vi, ki poznate najboljše krasote naše zemlje, morate iste obdržati tudi v sliki! Saj prvi poizkus vendar ni tako težak!

V drogeriji GREGORIČ, Ljubljana, Prešernova 5
Vam posodijo proti tedenski odškodnini Din 10.— fotoaparati
in Vas brezplačno nauče fotografirati.

Usak turist

potrebuje prvo in drugo knjigo iz Planinske knjižnice

I. Dr. Bogdana Breclja

Prva pomoč in reševanje v gorah

in II. M. M. Debelakove

Plezalna tehnika

Naroča se v pisarni Slovenskega Planinskega Društva v Ljubljani,
dobi se pa tudi po vseh večjih knjigarnah